

Հայաստանի ԱՅՍ

ՀԱՅՐ ԱՐԹՈՒՍ ԷԽՄԻԱԾԵՆ ԿՐՈՆԱԿԱՆ, ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ, ԼՐԱՎԱԿԱՆ ԵՐԿՐԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՈՒՒՏԱԳՆԱՅՈՒԹՅՈՒՆԸ
ՏԵՐՈՒՆԱԿԱՆ ՍՐԲԱՎԱՅՐԵՐ

ԵԿԵՂԵՅԱԿԱՆ ԿՅԱՆՔԻ
ԼՐԱՍՈՒ

ՏՈՒՆԱՅՈՒՄՈՒԹՅՈՒՆ, ԿՐՈՆ

ՔՐԻՍՏՈՐԵԱԿԱՆ ՄՇԱԿՈՒՅԹ

ՔԱՐՈՉՉԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆԻ
ՀՐԱՍԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՈՒՒՏԱԳՆԱՅՈՒԹՅՈՒՆԸ ՏԵՐՈՒՆԱԿԱՆ ՍՐԲԱՎԱՅՐԵՐ

ՎԵՐԱԳՈՐԾՈՒՄ ՀԱՅՐԱՎԱՅՐԵՐ

Հունվարի 14-ին Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսն ուխտագնացությամբ մեկնեց դեպի տերունական սրբավայրեր: Մինչ Հորդանան մեկնելը Վեհափառ Հայրապետը մի քանի ժամով հանգրվանեց Շարժայի (Հյուսիսային Էմիրություններ) Սր. Գրիգոր Լուսավորչի եկեղեցում, որտեղ ջերմ ու սրտաբուխ հանդիպում ունեցավ հայ համայնքի հետ:

Հայրորդ օրը Ամանի օդանավակայանում Վեհափառ Հայրապետին դիմավորեցին Երուսաղեմի հայոց պատրիարք ամենապատիվ Տ. Թորգոմ արք. Մանուկյանը, Հորդանանի առաջնորդ Ս. Վահան արք. Թուփայանը, Հորդանանի կառավարության անդամներ, տեղական խորհրդի և հայ բարեգործական միությունների ներկայացուցիչներ:

Ողանավակայանից, թագավորական ավտոշարայան ուղեգնությամբ, Նորին Սրբությունը իր շքախմբով ուղղվեց դեպի Սր. Թադեոս եկեղեցի, ուր իր օրհնության խոսքն ասաց ներկա հավատացյալներին: Վեհափառ Հայրապետը գոհունակությամբ նշեց, որ իր անդրանիկ հայրապետական այցը հայրենիքից դուրս ուխտագնացությունն է դեպի Սր. Երկիր:

Նույն օրը Հայոց Հայրապետը հոգեկից պահեր ունեցավ Յուզբաշյան-Գյուլբենկյան վարժարանում, որի սաները երգեցողության և աստուծոյի գեղեցիկ հայտագրով ներկայացան Վեհափառ Հայրապետին: Նորին Սրբությունը, իր օրհնությունը տալով փորձիկներին, բարձր գնահատեց ավելի քան կեսդարյա ուղի անցած կրթությանի սպասարկողների աշխատանքը: Երեկոյան Վեհափառ Հայրապետը Մարիոթ հյուրանոցի ընդունելությունների դահլիճում հանդիպում ունեցավ նաև Հորդանանի հայ համայնքի հետ: Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի պատգամն ունկնդրելու, Հայաստանի և Մայր Աթոռի մասին լսելու ցանկությամբ հանդիպման էին եկել ծնողներ՝ փորձիկների հետ, երիտասարդներ ու տարեցներ:

«Մենք Հայրապետ ենք եղած ոչ թե մեր ուժերին ու կարողություններին ապավինելով, այլ ունենալով մեր ժողովրդի սերը հանդեպ Հայոց եկեղեցին, մեր ժողովրդի վստահությունը համդեպ մեր եկեղեցականությունը:

Հավատում ենք, որ ձեզ հետ միասին, ձեր հավատին ու ձեր սիրուն ապավինած՝ պիտի կարողանանք բարի ընթացքով դեպի մեր երազների խաղաղ հանգրվանը առաջնորդել մեր զավակներին»,- ասաց Վեհափառ Հայրապետը՝ անդրադառնալով հայ ժողովրդի հերոսական ոգուն թե՛ Սփյուռքում և թե՛ Հայաստանում ու Արցախում:

ՀՈՐԴԱՆԱՆԻ ԹԱԳԱՎՈՐԸ ԳԱՐԵԳԻՆ Բ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՊԱՐԳԵՆԱՐԵՐՆԵՐԻ ՔԱՐՈՉՉԱԿԱՆ ԵՐԿՐԱԲԱԹՆԵՐԸ

Հունվարի 16-ին Հորդանանում որպես ուխտավոր գտնվող Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսն այցելեց Ամ-

իր բարի սիրտը՝ հրահանգ տալով իր աշխարհներին՝ տեր կանգնել զարթույթի ու սովորականությանը,- ասաց Վեհափառ Հայրապետը՝ աղոթելով, որպեսզի Աստված խաղաղ ու անվտանգ պահի հյուրընկալ Հորդանանը: Բարձր գնահատելով հորդանանահայ համայնքի՝ իրեն երկրի ազնիվ ու հավատարիմ քաղաքացիների դերակատարությունը, Արդալահ Բին Հուսեյնը Վեհափառ Հայրապետի կուրծքը զարդարեց Հորդանանի բարձրագույն՝ Ա կարգի շքանշանով:

ՎԵՐԱԳՈՐԾՈՒՄ ՀԱՅՐԱՎԱՅՐԵՐ ՀԱՅՐԱՎԱՅՐԵՐ ՀԱՅՐԱՎԱՅՐԵՐ ՀԱՅՐԱՎԱՅՐԵՐ

Հունվարի 16-ին Նորին Սրբությունը հանդիպում ունեցավ նաև Հորդանանի վարչապետ Ար-

խուրյանը դիմավորեցին հավատացյալները:

Սր. Պատարագի ընթացքում քաղցեց ու իր պատգամը ներկայներին հաղորդեց Վեհափառ Հայրապետը: Անդրադառնալով Հայաստանի, Արցախի և Սփյուռքի համագործակցությանը՝ Նորին Սրբությունը նշեց. «Մեր մեծ երազն է, որ ազատ ու անկախ հայրենի մեր երկիրը վերագտնի իր խաղաղ, կայուն, ապահով ու անվտանգ կյանքը, համայն մեր ժողովրդի համախումբ ջանքերով վերականգնի արարման իր ուժերը՝ ի շահ սեփական առաջընթացի: Եկել է ժամանակը, որ Սփյուռք-Հայաստան և Հայաստան-Արցախ կապերն առավել ամրանան, գործնական ու ծառայեն նույն նպատակին»:

Իրրե նշան հաղորդյան և երաշխիք գոյության Վեհափառ Հայրապետը եկեղեցու Սր. Սեղանի համար նվիրեց մարմարակերտ մի խաչ:

Պատարագից հետո Վեհափառ Հայրապետը մեկնեց Ամանից ոչ շատ հեռու գտնվող Ջարաշ ամունը կրող պատմական քաղաք, որի ավերակներից մեկուն պահպանված է Հայաստան անվան արձանագրությունը:

ԱՅՆԵՆՈՒԹՅՈՒՆ ՄԱՐՏԱՎԱՅՐ

Հունվարի 17-ին Վեհափառ Հայրապետն ուխտի մեկնեց Հորդանան գետի հովտում գտնվող Հիսուսի մկրտավայրը: Ըստ մի շարք գիտնականների՝ այս սրբավայրում է քարգել ու մկրտել Սր. Հովհաննեսը: Մկրտավայրում Նորին Սրբությանը դիմավորեց շուրջ 500 հայորդի: Հատուկ պատրաստված բեմի վրա կատարվեց Ջրօրհնյաց արարողություն, որից հետո Վեհափառ իր պատգամը տվեց ներկայներին՝ նշելով հայ ժողովրդի նվիրական հավատքը հանդեպ Երկնային Տիրոջ:

Մկրտավայրից Վեհափառ Հայրապետը Հուսեյն թագավորի ամունը կրող կամրջով մեկնեց Երուսաղեմ:

ՍՈՒՐԵՆԴԱՅԱՆ ԱՐԴՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԲԵԹԼԵՆՄՈՒՄ

Նորին Սրբությանը ցնծությամբ դիմավորեց տարբեր երկրներից Երուսաղեմ ժամանած թագավորներ, ուխտավորներ, թուրք եկեղեցիների պետերն ու նրանց ներկայացուցիչները, պետական պաշտոնյաներ:

25 տարի անց Երուսաղեմի հայկական հնագույն սրբավայրը՝ Սր. Հակոբյանց վանքը, «Հրաշափառի» երգեցողությամբ կրկին դիմավորում էր Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի գալուստը: Երջապատված հայոց երկու պատրիարք սրբազաններով՝ Վեհափառ Հայրապետն իր գոհունակությունը հայտնեց թագադիր առաջնորդին, որ Մենայն Հայոց կաթողիկոսի թագավորի ուխտավորների և հայ համայնքի հետ միասին աղոթելու է տերունական սրբավայրում: «Մենք մեր ուխտը պիտի նորոգենք Բերդեհեմի սուրբմեդյան Այրի մեջ, միասին աղոթենք, որ Աստված ապահով ու անվտանգ պահի Հայաստանը՝ համար, երկիրն Հայոց և Եկեղեցին Հայաստանյայց՝ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսությունը Մայր Աթոռ Սրբ. Էջմիածնով, Մեծի Տանն Կիլիկիո կաթողիկոսական Աթոռը, հատկապես Երուսաղեմի պատրիարքական այս հնամենի Աթոռը և Կ. Պոլսի պատրիարքությունը հայոց»,- ասաց Վեհափառ Հայրապետը:

Հունվարի 18-ին՝ իրն տոմարով հայկական Շնեդյան Երազայության տոնին, Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը, ընկերակցությամբ Երուսաղեմի հայոց պատրիարք Տ. Թորգոմ արք. Մանուկյանի, Կ. Պոլսի հայոց պատրիարք Տ. Մեսրոպ արք. Մուրադյանի և Երուսաղեմի միաբանության ու Նորին Սրբությանն ուղեկցող հոգեւորականների, մեկնեց Բերդեհեմ: Բերդեհեմում Վեհափառ Հայրապետին դիմավորեցին քաղաքապետ Հաննա Նասսաբը, Պաղեստինի ազգային իշխանության զինվորական ընդհանուր հրամանատար գեներալ Աբու Բաքրը, այլ պաշտոնական անձինք, ինչպես նաև ինչպես լատին պատրիարքների ներկայացուցիչները:

Շարունակությունը էջ 2



մանի արքունական ապարանք, ուր Վեհափառ Հայրապետին ընդունեց Հորդանանի հաշիմական թագավոր Արդալահ Բին Հուսեյնը: Հայոց Հայրապետին ընկերակցում էին Երուսաղեմի հայոց պատրիարք ամենապատիվ Տ. Թորգոմ արք. Մանուկյանը, Հորդանանի առաջնորդ Ս. Վահան արք. Թուփայանը, Սեպուհ եպ. Չուլջանյանը ու Արքահայր Սյրիանը:

Հանդիպման ընթացքում Վեհափառ Հայրապետն իր երախտիքի և շնորհակալության խոսքն ուղղեց հաշիմական թագավորության գահակալներին:

«Հայերիս սրտի մեջ հատուկ տեղ ունեն Հաշիմյան և Հորդանան ամուսնները, որովհետև այն օրերին, երբ օսմանցիների ջարդերից ու հալածանքներից մազապուրծ հայերն անտեր ու անօգնական հասան Հորդանանի անապատը, Չեր վսեմ ամունը կրող Արդալահ իշխանը բացեց

դու-Բաուշ Բաուաղբեի հետ և իր երախտագիտությունը հայտնեց հաշիմական թագավորներին ու կառավարությանը, որոնց հովանու ներքո հայ ժողովուրդը պահպանում է իր ազգային ու եկեղեցական ավանդույթները: Հորդանանի վարչապետը, մեծ դրվատանքով խոսեց իր ժողովրդի մասին, Նորին Սրբությանը դիմեց խնդրանքով՝ դառնալ խաղաղության քարոզիչ՝ ի շահ կրոնների և ժողովուրդների միջև համագործակցության ապահովման:

ՍՐ. ՊԱՏԱՐԱԳ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՅՈՒՄ

Հորդանանի թագավորի և վարչապետի հետ ունեցած հանդիպումներից հետո Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը ժամանեց Ամանի Սր. Թադեոս հայոց եկեղեցի, ուր Հայոց Հայրապետին հապարտությամբ ու ուրա-

ԳԱՐԵԳԻՆ Բ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՈՒՒՏԱԳՆԱՅՈՒԹՅՈՒՆԸ ՏԵՐՈՒՄԱՅՐԵՐ

Հորդանանից հունվարի 17-ին Վեհափառ Հայրապետը մեկնեց Երուսաղեմ, որի հարավային մուտքի՝ Յաֆայի դարպասի մոտ



Սկիզբը էլ 1

Ողջունելով Վեհափառ Հայրապետին՝ Բերդեհեմի քաղաքապետը խաղաղության մտադրանք հղեց բոլոր ներկաներին։ «Մենք էլ ձեզ մեծ հասկանում ենք խաղաղության իմաստն ու նշանակությունը, եւ այսօր աշխարհը կարոտ է դրան»,- խաղաղության կոչ արեց նաեւ Վեհափառ Հայրապետը։

Ժամը 14.00-ին հայրապետական թափուրը շարժվեց Սր. Շննդյան եկեղեցի՝ Սր. Այրում կատարելու Շննդյան ճրագալույցի Սր. Պատարագը։ Հիսուսի ծննդյան սրբավայրում, ուր հալասար իրավասություններով ներկայանում են հայ, հույն եւ կաթոլիկ եկեղեցիները, մատուցվեց Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի ուխտագնացության անդրանիկ հայրապետական Պատարագը։ Սրբազան արարողությունը ընթացքում Նորին Սրբությունը իր պատգամն ու խաղաղության մտադրանքը հղեց բոլոր ներկաներին։

Հավարտ Սր. Պատարագի՝ Վեհափառ Հայրապետի նախագահությամբ եւ գույգ պատրիարքների մասնակցությամբ տեղի ունեցավ ճրագալույցի ընթրիք, որին սեղանակից էին նաեւ բոլոր եկեղեցիների հոգեւորականները, Պաղեստինի ազգային իշխանության ներկայացուցիչներ, դիվանագետներ, ուխտավորներ։

Երեկոյան ժամը 22.00-ին Վեհափառ Հայրապետի նախագահությամբ սկսվեց Շննդյան գիշերային ժամերգությունը, որի բարձրակետը Վեհափառ Հայրապետի կողմից Սր. Այրում Հիսուս Քրիստոսի ծնունդն ավետող կեսգիշերային ավետարանական ընթերցումներն էին։ Վեհափառ Հայրապետի կողքին էին Երուսաղեմի եւ Կ. Պոլսի հայոց պատրիարքները։ Ուխտավորներն ուրախությամբ դիմավորեցին նաեւ Հայաստանի Հանրապետության նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանի եւ Պաղեստինի ազգային իշխանության ղեկավար Յասեր Արաֆատի։ Արարողության ավարտին, Հիսուս Քրիստոսի Շննդյան ավետիսով, Վեհափառ Հայրապետն իր պատգամը հաղորդեց հազարավոր ուխտավորներին։

«Բերդեհեմի Սր. Այրից աղոթքով հայցում են, որ փրկչական սերը, խաղաղությունը, արդարությունը, բարին մշտման հանգրվանի նաեւ հայրենի մեր եզրերներում, Հայաստանում եւ Արցախում»,- ասաց Վեհափառ Հայրապետը։

Սր. Շննդյան արարողությունները շարունակվեցին մինչեւ վաղ առավոտ։ Սր. Այրում տեղի ունեցավ նաեւ Զորքների արարողությունը։

ՎԵՀԱՓԱՐ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ԱՅՅԸ ՊԱՆԵՍԻՆԻ ԸՆԳՎԱՅԻ ԻԶԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀ ՅԱՄԵՐ ԱՐԱՅԱԹԻՆ

Հունվարի 18-ին՝ Սր. Շննդյան ճրագալույցի Պատարագից հետո, Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը Երուսաղեմի եւ Կ. Պոլսի հայոց պատրիարքների եւ եպիսկոպոսական դասի ուղեկցությամբ այցելեց Պաղեստինի ազգային իշխանության նախագահ Յասեր Արաֆատին։ Այստեղ էր նաեւ Հայաստանի Հանրապետության նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանը, որն այդ օրերին մեծ պատվիրակությամբ գտնվում էր Երուսաղեմում՝ հայկական ծննդյան արարողություններին մասնակցելու նպատակով։ Պաղեստինյան իշխանության ղեկավարը Հայոց Հայրապետին պարգևատրեց «Բերդեհեմ-2000» շքանշանով։ Նույն պատվով արժանացան նաեւ Երուսաղեմի պատրիարք ամենապատիվ Ս. Թորգոմ արք. Մանուկյանը։



Նույն օրը Վեհափառ Հայրապետը հանդիպում ունեցավ Հայ եկեղեցու դավանակից Դպտի, Եթովպական եւ Ատրի եկեղեցիների պետերի հետ։ Եղբայրական ողջույներ հղելով դավանակից եկեղեցիների պետերին՝ Վեհափառ Հայրապետը մաղթեց սեր եւ համագործակցություն, շնչոտեց նոր հազարամյակի շենին խաղաղության եւ սիրո հաստատման համար եկեղեցիների ստանձնելիք պատասխանակալությունը։

ԼԱՆԵԱՅԻ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԵԿՈՒՆԵՐԻԿ ՀԱՆԳՊՈՒՄՆԵՐԸ ԵՐՈՒՍԱԼԵՄԻ ՀԱՅՈՑ ԴԵՐՍՐԱԲԵՐԱՆՈՒՄ

Ն. Ս. Ս. Ս. Գաբրիել Բ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը հունվարի 21-ին Երուսաղեմի հայոց պատրիարքարանում առաձին հանդիպումներ ունեցավ բոլոր եկեղեցիների պետերի եւ ներկայացուցիչների հետ։ Հանդիպումներին մասնակցում էին նաեւ Երուսաղեմի հայոց պատրիարքարանի գլխավորումը Սր. Մարգարիտ Ս. Միշել արք. Սարգսի Նորին Սրբության համար՝ Վեհափառ Հայրապետը։ Պաղեստինյան իշխանության նախագահ Յասեր Արաֆատը, որն այդ օրերին մեծ պատվիրակությամբ գտնվում էր Երուսաղեմում՝ հայկական ծննդյան արարողություններին մասնակցելու նպատակով։ Պաղեստինյան իշխանության ղեկավար Յասեր Արաֆատը, որն այդ օրերին մեծ պատվիրակությամբ գտնվում էր Երուսաղեմում՝ հայկական ծննդյան արարողություններին մասնակցելու նպատակով։ Պաղեստինյան իշխանության ղեկավար Յասեր Արաֆատը, որն այդ օրերին մեծ պատվիրակությամբ գտնվում էր Երուսաղեմում՝ հայկական ծննդյան արարողություններին մասնակցելու նպատակով։

Մանուկյանը։

Մանուկյանը։

Մանուկյանը։

Մանուկյանը։

Մանուկյանը։

Մանուկյանը։

Մանուկյանը։

Մանուկյանը։

Մանուկյանը։

Մանուկյանը։

Մանուկյանը։

ԱՅՏԵԼՈՒԹՅՈՒՆ Ս. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆ ՏԱՃԱՐ

Մանուկյանը։

Մանուկյանը։

Մանուկյանը։

Մանուկյանը։

Մանուկյանը։

Մանուկյանը։

Մանուկյանը։

Մանուկյանը։

Մանուկյանը։

ԳԱՐԵԳԻՆ Բ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ՎԵՐԱԳՐԱՐՁԱՎ ՄԱՅԻ ԱՌՈՒ

Մանուկյանը։

Մանուկյանը։

Մանուկյանը։

Մանուկյանը։

Մանուկյանը։

ԽՈՒՆՎԱՐ Բ

ՎՊԱՐՁԱՊԵՍ ԼԻՆԵԼ

«ՀԱՅ ՔՐԻՍՏՈՆՅԱՆ»

«Քրիստոնեայ Հայաստան» թերթի
70-րդ համարի առիթով

Մեր պապերն ու Երանց ճակատները «ո՛վ էս, ի՞նչ ազգից ես» հարցին սովորաբար պատասխանել են՝ «հայ քրիստոնյա եմ»։ Իսկ երբ իրենց ազգակիցներից մեկը մի վատ բան է արել, զարմացել ու հանդիմանել են՝ «հայ քրիստոնյա չե՛ս»։ Հայ կյանքի ու ինքնճանաչման այս հատկանշական իրողությունը շատ էլ հեռու չէ մեզից, պարզապես պետք է մի փոքր ետ մայել, մի փոքր «պեղումներ» կատարել սեփական հոգում, ընթերցել ու վեր-ընթերցել Ավետարանը՝ զգալու համար, թե որքան խորը հետք է թողել քրիստոնեությունը մեր ազգային կերտվածքի վրա ու դարձել մեր ամենակենսական մարտու հատկանշների շարքից։ Բայց ետ մայելով՝ միաժամանակ անխտիրակորեքն պիտի բախվենք նաեւ այլ իրողությունների, պատմության ընթացքում մեզ պատուհասած չարի որոգայթներին, պիտի տեսնենք անմիաբանության, մեծամտության, չարականության բազում օրինակներ, որոնք հյուծել, թուլացրել, պառակտել են մեզ։ Եւ ցավալիմ այն է, որ այդ ամենն անցյալ իրողություն չէ միայն։ Ըստ էության՝ 1700-ամյա քրիստոնյա Հայաստանի պատմությունը մի շարունակական պայքարի պատմություն է, պայքար, որի մի կողմում Հիսուս Քրիստոսի սուրբ Ավետարանն է, սուրբ Գրիգոր Լուսավորիչն է նրա ժառանգները, հայոց սուրբ հայրապետներն ու վարդապետները, Մաշտոցն ու Նարեկացին, Շնորհալիմ ու Տաթևացին, քրիստոնեական բարոյական վեհ սկզբունքները, բարեպաշտության ու եղբայրասիրության, ներդաճության հորիզոնները, մյուս կողմում՝ մարդկային մեղքերն ու մոլորությունները, ատելությունն ու նախանձը, սնոտիապաշտությունը, օտարամոլությունն ու թշնամությունը։ Անհմատ է հարցնել, թե որն է մեզ համար նախընտրելին, սակայն մեզից ոչ ոք ապահովագրված չէ ապրաքելով, մեղանքելով, անկույմից։ Որեմն ի՞նչ անել, ինչպե՛ս ապրել այսուհետեւ՝ 2000 թվականի սահմանագիծն անցնելով։ Դժվար հարց է, բայց, մեր կարծիքով, դյուրին պատասխան ունի՝ պարզապես պետք է լինել **հայ քրիստոնյա**։

Ուղիղ չորս տարի առաջ՝ 1997-ի հունվարին, երբ ի՞նչ բախտ վորակվեց երջանկահիշատակ Գաբրիել Ա Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի հանձնարարությամբ Մայր Աթոռում հրատարակվելիք թերթի համար օրագիր ներկայացնել, Վեհապառ Հայրապետին առաջարկեցի «Քրիստոնեայ Հայաստան» անվանումը՝ հիմնավորելով, որ այդպիսին է եղել Հայաստանն անցյալում, եւ մեր փափագն է, որ այդպիսին լինի նաեւ ապագայում։ Հավանք գաղափարը, միայն ցանկացաւ, որ անունը դասական ուղղագրությամբ գրվի։ Իսկ մարտ ամսին լույս տեսած թերթի առաջին համարին «ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՔԱՅԱՆՔԱՆԵՐ» վերնագրված հատուկ գիր տվեց, որը սկսվում էր հետևյալ բնագրով.

«ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆ...»

Յանկուցիչ անուն՝

Յազեցած պատմական ճշմարտութեամբ,

Իրողական ճշմարտականութեամբ»։

Տեքստում Հայրապետը, ուղեմշելով թերթի գործունեությունը, նաեւ հետևյալ պատգամն է թողել. «Խորհրդային շրջանի 70 տարիներու պատճառած թմրութեան դէմ զարթոնցի խթան թող ըլլայ «Քրիստոնեայ Հայաստան»-ը։ Թող աւելի պէս սրբէ անաստուածութեան, անտարբերութեան հետքերն ու վերքերն եւ թող սերմնացանի պէս վերստին ցանէ Քրիստոսի Ս. Անտարաբնին եւ մեր Սրբազան Հայրերու շունչն ու ոգին, խօսքն ու գործը մեր նորանկախացեալ Հայաստանի ժողովուրդին»։

Եւ ահա լույս է տեսնում մեր թերթի 70-րդ համարը։ Այս անցնող տարիներին Հայաստանում շատ բան փոխվեց իրադարձությունների տեսանկյունից, լավ կամ վատ, բայց որքանով մեք փոխվեցինք։ Դժվար է այսօր միանշանակ գնահատական տալ մեր ժամանակին։ Գնահատականները սովորաբար տրվում են տարիների հեռվից։ Մի բան միայն հստակ է, որ սուրբ Գրիգորի ժամանակից սկսված հոգեւոր պայքարը շարունակվում է մինչեւ այսօր... Աղոթենք առ Աստված, որ մեր երկիրն իրոր դասում ՔՐԻՍՏՈՆՅԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ, բայց այս նպատակին նվիրվենք ոչ միայն խոսքով, այլեւ գործով, որն այլ բան չէ, քան պարզապես լինել **հայ քրիստոնյա**։

Կարեն ՄԱՐԵԿՈՅԱՆ

ԳԱՐԵԳՐԵ Բ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՆ ԸՆԴՈՒՆԵՑ ՄԱՅՔԼ ԼԵՄՈՆԻՆ

Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածին, 13 հունվարի, 2000 թ.

Հունվարի 13-ին Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածին այցելեց Հայաստանում ՄԱՆ արարակարգ ու լիազոր դասական Մայր Լեւոնը՝ անցանք շնորհավորելու Ն. Ս. Ս. Տ. Գաբրիել Բ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին՝ Սբ. Ծննդյան տոնի առիթով ու բարի մանապարհ մտաբերել Վեհապառ Հայրապետին՝ Երուսաղեմ կարաբերիկ ուխտագնացությունից առաջ։

Հանդիպման ընթացքում ՄԱՆ դիպավ՝ անդրադարձավ Հայաստանի ներքաղաքական ու փոքրամաս-

կան իրավիճակին, ինչպես նաեւ Լեւոնային Ղարաբաղի խնդրի խաղաղ կարգավորման ուղղությամբ փորձի գործընթացներին։

Նորին Սրբությունը, շնորհակալություն հայտնելով դիպավին այցելության համար, ընդգծեց երկու երկրների համագործակցության կարևորությունը։ Ի դեմս պրն. Լեւոնի՝ Վեհապառ Հայրապետը բարձր գնահատեց Հայաստանում իրենց դիվանագիտական առաքելությունն իրականացնող օտարերկրյա դիպականների սրբազան ու բարի մտքերը, որ ցուցաբերեցին Հայաստա-

նի համար դժվարին պահին՝ աջակցելով երկրի կայունության պահպանման գործին։

Հայ ժողովրդի իմաստունության հանդիպ ունեցած հավաքով ու համոզվածությամբ՝ Նորին Սրբությունն իր վարստությունը հայրենի երկրի հնարագա կայունության պահպանման ու դարաբաղյան խնդրի բարեհաջող հանգուցալուծման առնչությամբ։ Իր հերթին պրն. Լեւոնը կարեւորեց Հայաստանի ու հայ ժողովրդի պարսկական դիպարությունը փարսաձաշնանում։

ՄԱՆՈ ԳԻՎԵՆ

ԱՅՅԵԼՈՒԹՅՈՒՆ ԱՐՈՎՅԱՆԻ ՈՒՂՂԻՉ ՏՈՒՆ

Հանդիպումը Արովյանի ուղղիչ տան բանտարկյալների հետ առավել ճնշող էր, որովհետեւ ազատագրվածները կանայք ու երեխաներ էին։ Նրանցից շատերը, գիտակցելով իրենց կատարած հանցանքի ծանրությունը, հաստատակամորեն խոստանում էին պատիժը կրելուց հետո չկրկնել սխալը եւ շուկել իրենց խաբարված կենսագրությունը։ Իսկ այդ հանցանքները տարբեր են. մեկը սոցիալական ծայրահեղ պայմանների գոհն է, մյուսը՝ պատանեկան մեծամտության կամ տարաբնույթության, երրորդը՝ վերաբերմանը եւ այլն։ Սրանք բոլորն էլ, ազատագրված լինելով հանդերձ, սիրով եւ կարեկցանքի են կարոտ, մարդկային ջերմ կերպերով, որն անպայման կօգնի նրանց վերագտնելու օրինակը կյանքով ապրելու ճանապարհին։

Իսկ գաղութում գտնվող տարբեր տարիքի 200 կնոջ եւ շուրջ 100 պատանու կյանքում այդ օրն առանձնահատուկ էր։ Մինչ այդ մի քանի անգամ գաղութ այցելած սրբազանը՝ 1700-ամյակի վարիչ-քարտուղար էր Սբ. Ներսես բարեգործական հիմնադրամի նախագահ Մեսրոպ արքեպիսկոպոս Աջգանը, որոշեց հունվարի 5-ին՝ Սուրբ Ծննդյան ճրագալույցի օրն իր օրհնությունն ու աջակցությունը բերել քանդակարկյալներին։ Այդ օրը մկրտվեց 33 պատանի, որոնց խնդրանքը Տիրոջը ոչ միայն «հավատն էր, հույսը, սերն ու մկրտությունը», այլ նաեւ բաղձալի ազատությունը։

Մկրտության կարգից հետո տեղի ունեցավ ճրագալույցի ճաշկերույթ՝ մասնակցությամբ գաղութի ղեկավարության, կալանավորների եւ հյուրերի։ Ազատագրված կանանց ու երեխաներին Սբ. Ներսես Շնորհալի բարեգործական հիմնադրամը կողմից բաժանվեցին ամսանոթյա եւ սուրճմեղրյան նվերներ։ Գաղութի մտայն պատերի ներսում հենցից երգն ու երաժշտությունը, որով երեսանի «Կարոտ» նվագախմբի երաժիշտներն ու աշուղական եւ ազգագրական երգերի կատարողներ Ալեքսան Հարությունյանն ու Մեյրան Ավագյանը փորձեցին այդ օրը հնարավորության սահմաններում կրպարտել ազատագրված պատանիների եւ կանանց թախիծն ու տխրությունը։

Այս անհավատեալ միջոցառումը նախաձեռնելով եւ իրականացնելով սրբազան հայրն ու նրան ուղեկցող հոգեւորականները՝ Աշոտ արքեպիսկոպոս Մանգակյանը, Արովյանի հոգեւոր հովիվ Աբրահամ ավագ քին, Մարգարյանը, ինչպես նաեւ Սբ.

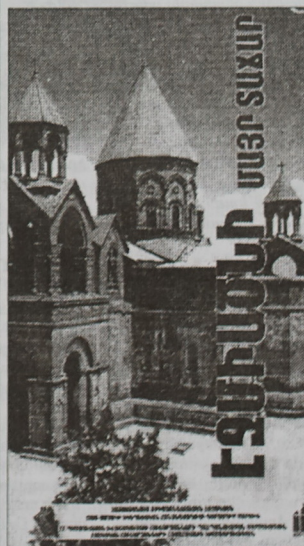
Ներսես Շնորհալի հիմնադրամի ներկայացուցիչները մեկ անգամ եւս հաստատեցին այն ճշմարտությունը, որ սիրո եւ բարեգործական արժանի են բոլորը։ Չէ որ Տերն Իր սերն էր քաշխում բոլորին, նաեւ հիվանդներին, խեղճներին, բշվառներին, տառապալներին, կյանքի բնականորեն ընթացքից շեղվածներին՝ փորձելով վերադարձնել նրանց օրինակը կյանքին։

Մկրտության արարողությանն ու ճաշկերույթին մասնակցեցին գաղութի տնօրեն պրն. Յուրի Զանդալանը եւ աշխատակազմի անդամները։ Վերջում սրբազան հայրն օրհնեց բոլորին՝ մկրտվածներին, մյուս կալանավորներին, կերպարներին՝ պատգամելով չմոռանալ իրենց պարտականություններին մասին։

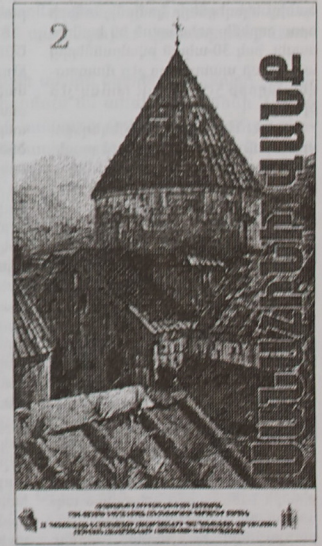
Այնքան, որ այս հրաշալի միջոցառման հովանավորներն էին ամերիկահայ Գաուստ եւ Էմմա Սոդոյանները, որոնք շատ հեռվից մոյճեալ իրենց սերն ու աջակցությունն էին հայտնում դատապարտված կանանց ու պատանիներին՝ հուսալով, որ այդ քայլով եւ կօգնեն նրանց ազատվել կատարված հանցագործությունից ծանրությունից եւ այսուհետ ապրել ազնիվ ու արժանապատիվ կյանքով։

Յուրա ԿԱՐԱՎՅԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՎԱՆՔԵՐԻՆ ՆՎԻՐՎԱԾ ՀԱՅԱՍՏԱՆՉԵԼԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ



թյունը։ Արդեն լույս են տեսել շարքի առաջին չորս հրատարակությունները՝ նվիրված Հաղորատին, Սանահինին (հեղ. Կ. Հովհաննիսյան), Էջմիածնի մայր տաճարին (հեղ. Մ. Հասրաբյան), Աղցին (հեղ. Հ. Սիմոնյան)։ Համանուն հրատարակություններ եղել են նախկինում խորհրդային շրջանում, սակայն դրանցում վանքերը դիտվում էին տասլ որպես «ճարտարապետական հուշարձաններ»։ Յավոր, այս շարքում եւս գալի է այդ նույնացումը (հատկապես Հաղորատի եւ Սանահինի պարագայում) որովհետեւ տեքստի հիմնական մասը վերաբերում է ճարտարապետական նկարագրություններին, իսկ թե ինչպիսի վանական կյանք է եղել տեղում, ինչ առաջնորդներ, ուսուցչապետներ, գրիչներ ու մանրակարիչներ են գործել, ինչպիսի նշանավոր սրբություններ են պահվել եւ այլն, մնում են անհայտ, կամ ձգվում հայացելի։ Հուսով ենք, որ առաջիկա հրատարակություններում հաշվի կառնվի նաեւ այս համեմատմանը։ Ամեն դեպքում, առկա հրատարակությունները կարելու է օգտակար են, քանի որ համեմատելի եղանակով ներկայացնում են տվյալ վայրի պատմությունն ու ճարտարապետությունը։ Նշելի է հատկապես Էջմիածնի



նվիրված թերթում վկայաբերված տեղեկությունների առատությունը, ինչպես եւ Աղցի թերթում տալագրությունը, քանի որ նախկինում այս մեծարժեք հուշարձանին նվիրված առաջին հրատարակություն չի եղել։

Կ. Մ.

ՓԱՆԱՌՐԵԱԼ ԵՒ ՕՐՀՆԵԱԼ ՄԻՇՏ ՍՈՒՐԲ ԿՈՅՍ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ՄԱՐԻԱՍ

«Երիս խորհուրդս սուկալիս ի քեզ տեսանի Աստուածածին, յորիւն աննորմական, ծնունդ անաբայ, կուտորիւն յեք ծննդեան մնալով անապական. օրհնութեամբ գրեզ Աստուածածին մեծացուցանմք»
Շարակնոց

Տակալվին Հին Ուխտի ժամանակաշրջանում հրեաները, որոնք պարսավում էին կուսական առաքինության կողմնակիցներն էին անարգուն գավալ չունեցող ածուսական գույքերին, անընդհատ վիճարկում էին այն վկայությունը, որն արձանագրված էր Եսայի մարգարեի գրքում։ «Ահա կույս յոյացի եւ ծնցի որդի, եւ կոչեսցեն զանունն նորա Էմմանուէլ»։ (Ես., Է, 14)։

Եկեղեցական ավանդության համաձայն՝ Սուրբ Գրքի յորանասուներկու թարգմանիչներից մեկը՝ Սիմեոն ծերունին, երբ կատարում էր Եսայի մարգարեության թարգմանությունը, «Ահա կոյսն յոյացի...» նախադասությանը հանդիպելով՝ տարակուսում է, թե կարող է՝ հրեաները եւ հեբրեոսները չհավատան, ուստի է՝ ջնջում է։ Սակայն աստվածային նախախնամությամբ, իր տարակուսությունը հրաշալխաճան պարագաների ներքո փարատելով, Սիմեոն ծերունին վերոնշյալ նախադասությունն անկասելի թարգմանում, ինչպես եր ցայժմ գրված է Յոթանասնից եւ նրա հիման վրա կատարված մյուս թարգմանությունների մեջ։ Միով բանիվ, ամենուր շեշտված է այն ամփոփելի, միեւնոյն ժամանակ ղեվաճկալիցի ճշմարտությունը, համաձայն որի կույսը որդի պիտի ծնի, որին Էմմանուէլ պիտի կոչեն, այսինքն՝ մի խորին տնօրհնություն, որը նաեւ տարատեսակ թյուր ըմբռնումների դուռ է բացում...

Սակայն եթե ուղղափառ վարդապետության տեսանկյունից մոտենանք այդ հարցին, ապա մեզ համար պատասխանը միանշանակ կլինի՝ դա աստվածային մի տնօրհնություն է, հետեւաբար այդտեղ տարօրինակ ոչինչ չի կարող լինել, չէ՞ որ եթե այդ Ամենազոր Աստծո կողմից տրվող հատկությունն ընկալել է, ապա եւ այդ Որդու ծնունդն էլ պիտի բնականից տարբեր լինի։ «Ջի ա՛րող լինիցի ինձ այդ, բանգի գայր ո՛ւ գիտեն»։ Պատասխանի ետ հրեւտակն եւ ասէ ցնա, Հոգի Սուրբ եկեսցէ ի քեզ, եւ գործիրն Բարձրելուն հոգիակ լիցի ի վերայ քո, բանգի եւ որ ծնալելոցն է ի քեզ՝ սուրբ է, եւ Որդի Աստուծոյ կոչեսցի» (Ղուկ., Ա, 34-36)։ Արդ, քանի որ այդ ճշմանը գերբնական ու անհատելի հրաշքի, իրողության նախանշանն է, ուստի եւ անընդունելի է այն անհիմն կարծիքների առկայությունը, որը կասկած է սերմանում Ամենազոր Աստծո վկայության շուրջ, եթե Որդու ծննդյան ձեւը բնականն է, ուրեքն այդ դրանք ճշման էլ չպիտի է ճշմանուէլ» անվանել։ Հետեւաբար, եթե Որդուն ծնողն էլ կույս չէ, ապա, ինքնին, ի՞նչ ճշման է այդ։ Եւ եթե այդ ծնունդն աստվածային չէ, ի տարբերություն ուրիշների, ապա մարգարեի միջոցով Տեքն ինչո՞ւ է Էմմանուէլի գալստյան իրքել իրեղեն առաքվաւորյա ճշման սահմանում, այլեւ սկզբից եւեթ սուրբգրային թագաբեկ պատկերներով եւ մարգարեություններով հայտնուն Իր տնօրհնության խորհուրդը (Եզեկ., ԽԴ, 2, Գան., Բ, 34-35)...

Նշենք, որ այս խնդրին անդրադարձել են Ընդհանրական Ս. Եկեղեցու հայրերից շատերը։ Ի մասնավոր՝ պարտ է հիշատակել Ս. Բարսեղ Կեսարացու առումը, որը «Եսայու մարգարեության» իր հեղինակած մեկնության մեջ ոչ միայն անդրադարձել է այս խնդրին, այլեւ մանրամասնորեն ներկայացնելով հրեա միջավայրի վիճահարույց հարցերը՝ տվել է իր համոզիչ եւ սպառիչ պատասխանները։

Գալով խնդրի թեմային՝ պետք է նկատենք, որ եթե առաջին Ադամը կյանք ստացավ ոչ թե կնոջ ու ողամարդու քնական մեթոդով, այլ Աստծո արարչագործությամբ՝ հողից, մայր երկրից (Ծննդ., Ա, 26-27, Բ, 7), ուստի Նոր Ադամի՝ Հիսուս Քրիստոսի ծնունդն էլ, որը խաբարված Առաջինի նորոգողն է (Հռոմ., Ե, 18-19, Ա Կորնթ., ԺԵ, 20-22 եւ այլն), կատարվեց աստվածային ամուսնի գործությամբ։ «Հոգի Սուրբ եկեսցէ ի քեզ, եւ գործիրն Բարձրելուն հոգիակ լիցի ի վերայ քո» (Ղուկ., Ա, 35), ասկայն այժմ ոչ թե կույս հողից, այլ Ծնորի՝ ընկալ էլ Կույսի զավակատնից, որպեսզի Էմմանուէլն այդտեղից ստացող մարդկային մարմնով, բնությամբ մեղանշական մարմնի ցման լինի (Հռոմ., Ը, 3, Եբր., Բ, 9-18)։ Հետեւաբար, եթե ծնվող Մանկան մայրը կույս չլիներ եւ այնուհետեւ կույս չմնար, ապա նրանից ծնված կատարյալ մարդն էլ կատարյալ Աստված չէր լինի, ուստի մարգարեի միջոցով

Աստծո տված նշանն ու հայտնություններն էլ անմիտաւոր, դեռ ավելին, ստապատիք կլինեին...

... Ընդհանրական Ս. Եկեղեցու ուղղափառ վարդապետությունն իր մեջ Ս. Մարիամ Աստվածածին մարմիններառում է հետեւյալ գլխավոր ճշմարտությունները.

ա. Ս. Կույս Մարիամը, քառի բուն իմաստով, Հիսուս Քրիստոսի՝ Մարդեղացաւ Աստվածորդու մայրն է, ըստ այդմ՝ Աստվածածին.

բ. Նա միշտ կույս է, այսինքն՝ մինչ Հիսուսի ծնունդը, Նրա ծննդյան ժամանակ եւ Նրա ծնունդից հետո էլ.

գ. Ս. Կույսը բոլոր երկնային արարածներին եւ սուրբերին բարձր է եւ առավել մոտ Ամենասուրբ Երրորդությանը (եւ ոչ թե, ինչպես Հռոմի Կաթոլիկ Եկեղեցին է դավանում, գրեթե հավասար Եռադեմ Մի բնությամբ Մի Աստվածությունը)։ Հետեւաբար Ս. Աստվածածինը՝ հանձնի Հաղորական Եկեղեցու, Աստծո մոտ մարդկության եւ համայն աշխարհի առաջին բարեխոսն է։

Միավասիկ այս ճշմարտությունների շարքում իր ուրույն տեղն ու նշանակությունն ունի Տիրամոր մշտնջենական կուտության վարդապետությունը, որը Ս. Մարիամ Աստվածածին արժանապատվության անբաժնելի հատկանիշներն է։

Նախ եւ առաջ պետք է նշենք, որ թեեւ Աստվածածին կուսական մայրության վարդապետությունը Հայաստանյայց Ս. Եկեղեցու դավանաբանության պաշտոնական բանաձեւն է, ման չի ենթարկվել, սակայն, այնուամենայնիվ, Աստվածամոր մշտնջենական կուտությունը Հայոց Եկեղեցու ուսուցումների անբաժնելի մաս է կազմում, որովհետեւ այդ կարի անհրաժեշտ ճշմարտությունը, հիմնված Հին ու Նոր Կտակարանների վկայությունների վրա, նկիրագործվել ու քաղվել է Գ. Տիեզերական ժողովի եւ

Ընդհանրական Ս. Եկեղեցու լուսաբանակ հայրերի կողմից։ Ս. Մարիամ Աստվածածին կուսական մայրության խոստովանությամբ, իրքել բացարձակ եւ էական ճշմարտություն, իրենց աստվածաբանական վերլուծություններով հանդես են եկել Բ. Գ. Դ եւ Ե դարերի տիեզերալույս հայրերը (Ս. Ամբրոսիոս, Ս. Հուստինիանոս, Ս. Արմանուս Ալեքսանդրացի, Ս. Եպիփան Կիպրիացի, Ս. Գրիգոր Նյուսացի եւ այլն)։ Վերջիններս, որպեսզի մարդկային մտքին հասանելի կերպով բացատրեն Ս. Կույսի մշտնջենական կուտության խորհուրդը, տարատեսակ համոզիչ հիմնավորումներ պից գաւտ, աստեանշում են նաեւ աստվածաշնչային վկայությունները.

ա. անկեզ մորեմին (Եբր., Գ.),

բ. Կարմիր ծովի միջով անցումը (Եբր., ԺԲ),

գ. Գեղեթնի գեղմի վրա իջնող ցողը (Դատ., 2, 36-40),

դ. Ախրոնի ծաղկալ գավազանը (Թվիք, ԺԷ, 16-26) եւ այլն։

Սուրբ հայրերը մատնացույց են անում նաեւ մարդ արարածի խորախորհուրդ մտքի ծնունդները, գաղափարներն ու մտածումները։ Ի վերջո, աստվածամեծ սուրբ հայրերը մատնաշում են Բարձրյալ Աստծո անհնազաղորդության եւ ամենակալությունը. «Առ ի մարդկանէ այդ անկար է, այլ առ յԱստուծոյ՝ ամենայն ինչ գորատոր» (Մատթ., ԺԺ, 26)։

Հետեւաբար, ամենայն ուշիմություն մար այն ամենը բնկելուց եւ վերլուծելուց հետո մեր տկար բանականությանը հանգում ենք այն հետեւություն, որ Ս. Մարիամ Աստվածածինը՝ մայրն Ամենասուրբ Երրորդության Երկրորդ Դեմքի՝ Մարդեղացաւ Աստվածորդու, նա, որի վրա Սուրբ Հոգին իջավ, եւ որին Բարձրյալ Տերը հովանավորեց թե՛ Հիսուս Փրկչի ծնունդից առաջ, թե՛ Նրա ծննդյան ժամանակ եւ թե՛ Նրա ծնունդից հետո, ամենաեկտրոն կույս էր։ Ահա այդ պատճառով էլ կուտությունն այլեւ դարձավ Ծնորիցնկալ Ս. Աստվածամոր անվան մշտնջենական, անկողոպտելի թագն ու պսակը, աստվածային տնօրհնության մշտամնա գրավակներ։

Միավասիկ այս ճշմարիտ վարդապետությունը, որը թաղաքացիություն ստացավ 431 թ. Եփեսոսի Գ. Տիեզերածողովում, որդեգրվեց ու զարգացավ Հայոց Եկեղեցու աստվածաբանների, շարականագիրների ու մատնագիրների կողմից՝ Ոսկեդարից սկսած՝ ընդհուպ մինչեւ ներկա ժամանակները։

Հավարտ քանի՞ պետք է նշենք, որ Ընդհանրական Ս. Եկեղեցու աստվածաբանական անդատման հաստատուն կաղնիներին՝ մարեմարաբությունը (Mariology), ինչպես նաեւ քրիստոնեական հավատքի մնացյալ ճշմարտությունների դավանաբանական բանաձեւերն անաղատ եւ անաղատ վիճակով պահպանվեցին Հայաստանյայց Ս. Եկեղեցու եւ նրան դավանալից Արեւելյան մյուս Եկեղեցիների շնորհիվ։ Նշենք նաեւ, որ մարեմարաբությունն իր բնական զարգացումն ապրեց քրիստոսաբանության զուգահեռ՝ սերտորեն, անբաժնելի կերպով շողկալված լինելով վերջինիս։

*Արքուր դպիր ԿԼԱՄԴԵՏՆԵՐ
Գեղարքյան հոգևոր
անարանի ասն*

Փեպրվարի 14 ՏՅԱՌՆԸՆԴԱՌԱԶ

Տյառնընդառաջ ճշմանկում է ընդառաջ գնալ Տիւրքը։

Երբ լրանում է մանուկ Հիսուսի քառասունյակը, Սուրբ Մարիամ Աստվածածինն ու նրա ամուսինը՝ Հովսեփը, Մանկանը տանում են Երուսաղեմի տաճար՝ Աստծուն ընծայելու։

Տեգիպոսի գերությունից ազատվելուց հետո, մովսիսական օրենքի համաձայն, հրեաների անդրամիկ արու զավակները պետք է նկիրվեն տաճարին, այսինքն՝ Աստծուն ծառայելուն։ Հետագայում այդ ծառայությանը կանգնեցին դեսագիները՝ Աւիի սերունդը։ Իսկ մյուսները, իրենց կարողության չափով, դեսագիների պետք է փրկագին վճարեին՝ իրենց անդրամիկ արու զավակի համար։ Ահա այս կարգի համաձայն՝ Հիսուս տարվում է տաճար։

Երուսաղեմում Սիմեոն ամուսնու արդար ու աստվածալիս մի մարդ էր արարում։ Ինչպես գրում է Ղուկաս ավետարանիչը, նրան Սուրբ Հոգուց հրամայված էր մահ չտեսնել՝ Տիրոջ ծնալին չտեսած։ Ահա թե ինչ է ավանդված այս մասին։

Սիմեոնը մեկն էր այն 70 թարգմանից, որ ծննդարկել էր Հին Կտակարանի հունարեն թարգմանությունը։ Սիմեոնը թարգմանում էր Եսայի մարգարեի գիրքը։ Երբ նա հասնում է գրքի 7-րդ գլխի 14-րդ համարին, որ ասվում է.

«... Ահա կույսը պիտի հղիանա եւ որդի ծնի...», Սուրբ Հոգով նրան հայտնվում է, որ այնքան էլ ապրելու, մինչեւ կատարվի այդ մարգարեությունը։

Հարունակելով ընթերցել Ղուկասի Ավետարանը՝ տեսնում ենք, որ Սիմեոնը, Սուրբ Հոգով առաջնորդված, գալիս է տաճար, եւ երբ ծնողները բերում են Հիսուս Մանկանը, Սիմեոնը Նրան իր գիրկն է առնում, օրհնում է Աստծուն եւ ասում, «Այժմ, ով Տեր, խաղաղության արձակիք քո ծառային՝ ըստ քո խոսքի, որովհետեւ աչքերս տեսա փրկությունը քո, որ պատրաստեցիր բոլոր ժողովուրդների առաջ, լույս, որ կլինի հայտնություն հեբրեոսների համար, եւ փառք՝

Իսրայելի քո ժողովրդի համար» (Ղուկ., Բ, 29-32)։

Հիսուս Քրիստոս Աստծուն ընծայվեց ոչ թե որպես հրեական մի ընտանիքի առաջնիկ, այլ առաջնիկ մարդկության։ Ինչպես դեսագիներին էր վերապահված հրեաներին քահանայելը, այդպես էլ Հիսուս Քրիստոսի՝ տաճարին ընծայվելով՝ վավերացվեց Նրա՝ քահանայապետի ծառայությունն անդրեց մարդկության փրկության համար։ Տաճարին Հիսուսից ընծայումով փրկագին վճարվեց բոլորիս համար։ Անշուշտ, չափազանց բանկ է այդ գիշը, որ Հիսուսի արդամը եղավ։ Այն հեղվեց մեզ համար, հետեւաբար մենք, պատկանելով Հիսուսին, պարտավորված ենք հետեւել Նրան ու առաջնորդվել Նրա կամքով՝ ի երախտագիտություն այն ձեւ գոհողության։

Սիմեոն ծերունու օրհնակով՝ մենք էլ Տիրոջն ընդառաջ գնալու իմաստությունը պիտի վաստակենք մեր կյանքով եւ ամեն պարագայում փառավորենք Աստծուն։

Տյառնընդառաջի տոնին եկեղեցուն երգվող շարականներն էլ պատմում են ահա այս ամենի՝ Սուրբ Կույսից մարմին ստացած Քրիստոսի՝ Կենդանի Լույսի խորհրդանշան, միաժամանակ ընտանիքին, մեթափորներին այդ Լույսով լուսավորելու ձգտումն են այլաբանում։ Ուստի, իրական լույսը, ճշմարիտ լույսը, որ Քրիստոսի հավատքն է, ամեն պարագայում վառ պահելու ձգտումով է, որ պիտի կարողանանք Տիրոջն արժանավորապես ընդառաջ գնալ, այսինքն՝ մեր թեկուզ փոքրիկ ծառայությունն ընդունելի դարձնել Նրան։

Ահա, Կենդանի Արեգակին՝ Հիսուս Քրիստոսին, հավաքացողը նյութական արեւին կամ կրակին ու լուսնին պաշտամունք մատուցելու կարիք այլեւ չունի, քանի որ այդ ամենի ստեղծողը եւս Արարիչ Աստվածն է։ Եւ Կենդանի Լույսին ճանաչողն այլեւ մեկ ճշմարտության է հետամտում, որը մեր Տեր Հիսուս Քրիստոս վկայեց այսպես. «Ես եմ աշխարհի լույսը, ով իմ յետեւից է գալիս, խաղաղ միջով չի քայլի, այլ կընդունի կենաց լույսը» (Յովհ., Ը, 12)։

Աննա ԱՆՈՅԵՆ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐԻ ՄԿՐՏՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

Երբեմն որոշ մարդիկ, հետեւեւելով բողոքական ճորովորությունների կամ պարզապես ծանոթ չլինելով մեր Եկեղեցու պատմությանը, խորհուրդներին ու Սրբազան Ավանդությանը, փորձում են քննադատել մանկավարժությունը: Նրանց բոլոր տեսակետի դեմ է սույն հոդվածը:

Ընդհանրական Եկեղեցին մանուկների եւ մեծահասակների մկրտությունը երբեք չի առանձնացրել, որովհետեւ կատարվողը մույն խորհուրդն է: Եկեղեցին միշտ բույրավորելի եւ պարտադիր է համարել երեխաների մկրտությունը: Այս մասին խոսում է Լիոնի եպիսկոպոս Ս. Իրինեոսը (մահ.՝ 202 թ.): «Քրիստոս եկավ՝ Իր միջոցով բոլորին փրկելու, բոլորին, ասում են, որոնք վերստին ծնվում են Նրանից Աստուծո համար՝ մանուկներին, պատանիներին եւ ծերերին» (Ընդդեմ հերձ., 2, 22, 4, տես նաեւ՝ 5, 15, 3): Եկեղեցու ուսուցիչները Որդիին Աղբյուրանքից (մահ.՝ 254 թ.) խոսում է մանկանկրտության մասին՝ որպես առաքելական ավանդության. «Եկեղեցին մանուկներին մկրտում ավանդությունն ստացավ առաքյալներից» (Հռոմ. մեկն., գիրք 5, գլուխ 6):

252 թ. Կարթագենի ժողովը որոշեց. «Ոչ մեկին չպիտի գրկենք մկրտությունից եւ Աստծո շնորհից... Եթե այդպես պետք է վարվել բոլորի համեմատ, ապա առավել եւս մանկանց համեմատ...» (Ս. Կիպրիանոս Կարթագենացի, մասակ 46, Ֆիդի եպիսկոպոսին):

Մանուկների մկրտությունը բոլոր ինչ եկեղեցիներում համընդհանուր փաստ է: «Գործք առաքելություն» կամ նկարագրությունը, որոնք, մեծահասակների հետ միասին, ենթադրում են մանուկների մկրտությունը:

Իսկ Հին Կտակարանի բոլոր այն իրադարձություններն ու կարգերը, որոնք Նոր Կտակարանում կատարվելիք փրկարար իրադարձությունների մասնատված էին, իրենց մեջ երեխաներին էին ներառում: Մասնավորապես Նոր Ուխտի մկրտության մասին ասված օրինակները: Դրանցից մեկը Կարմիր ծովի միջով անցնելը էր. երբ Իսրայելի ամբողջ ժողովուրդը, մանուկներն անցան ծովով: Եւ որ դա մկրտությունն էր մասնատված էր, ինչպես վկայում է Պողոս առաքյալը. «Զեմ ուզում, որ անգիտանանք, որ մեր հայրերը՝ բոլոր էլ, ամպի առաջնորդության տակ էին եւ բոլորն էլ ծովով անցան եւ բոլորը, հետեւելով Մովսեսին, մկրտվեցին ամպի ու ծովի մեջ» (Ա Կորնթ., Ժ. 1-2):

Մկրտությունը մյուս մասնատված Հին Կտակարանում թվատարությունն էր: Թվատարությունը Աստծո ժողովրդի անդամ դառնալու նշանն էր՝ ուխտի նշանը: Այն կատարվում էր տղայի ծննդյան ուրբերող օրը (Ծննդ., ԺԷ. 9-14): Ուրբ հավելածությամբ նշանն է (այս սիմվոլիզմը բացատրվում է սուրբ Բարսեղ Կեսարացին՝ իր «Վեցօրեայքում»): Այդ արարողությունը ցույց է տալիս,

որ մարդը մախաասանաված է հավիտենական կյանքի համար: Պողոս առաքյալը Կորնթացիներին ուղղված նամակում ասում է. «Նրանով դուք անձեռագործ թվատարությամբ թվատվեցիք հավատով, մերկանալով մեղանշական մարմնից, Քրիստոսի թվատարությամբ, թաղվելով Նրա մկրտության մեջ...» (Կոր., Բ. 11, 12): Բերված օրինակները պարզորոշ ցույց են տալիս, որ մանուկների մկրտությունը ընդունված է եղել Եկեղեցու վաղ շրջանից եւ առաքելադիր է:

Մակայն արդյո՞ք մանուկների մկրտությունը նրանց ազատ կամքին բռնադրվեց: Այս հարցին պատասխանելուց առաջ անհրաժեշտ է պարզել, թե ի՞նչ է կրոնական զգացումը, քանի՞նչ հատկություն է, թե՛ հետազոտում է ձեռք երկվում: Քրիստոնեությունը սովորեցնում է, որ կրոնական զգացումը հոգու գլխավոր հատկանիշն է: Նույնիսկ ոչ քրիստոնեական կրոնական ուսմունքները համաձայն են, որ կրոնական զգացումը բնածին է, եւ այն պետք է արթնացնել, զարգացնել: Երեխաները հոգեւոր աշխարհին ավելի մոտ են կանգնած, եւ պատահական չէ, որ ավելի երջանիկ են: Նրանք պատկանում են իրենց Աստծուն ու Արարչին: Մեքե ամենեւեմ էլ իրավունք չունենք նրանց գրկելու Փրկչի հետ հարաբերությունից: Չէ՞ որ մկրտության ժամանակ Աստված ինքն է գործում, ուստի մկրտությունը խորհուրդ է, այսինքն՝ այնպիսի սրբարար գործողություն, որով աստվածային շնորհ է հայցվում: Այսպիսով, մկրտությունն ի Քրիստոս կյանքի սկիզբն է, իսկ երեխաներին մկրտությունից գրկել՝ նշանակում է բռնի կերպով հեռացնել նրանց շնորհի ներգործությունից, այսինքն՝ խոչընդոտ հանդիսանալ նրանց կյանքի նպատակին ու նշանակությանը:

Երեխան, ինչպես եւ մեծահասակը, Աստծո մանունով ու պատկերով է կրում: Հետեւապես՝ հոգեւոր կյանքի կարիք ունի: Եւ եթե ծնողները հոգաժողովում չեն խնամքով եւ շրջապատում երեխային, կերակրում ու հագցնում նրան՝ չսպասելով այն տարիքին, երբ երեխան ինքն ապի, որ համաձայն է ուտելու ու խմելու, ապա ինչո՞ւ չպիտի բավականացնեն նրա հոգու ամենակարեւոր պահանջը:

Զուրկված մարդը գտնվում է հավիտենական մահվան իշխանության տակ: Եւ քանի որ մարդը չգիտի իր մեղքերն օրը, պետք է մկրտվի որքան հնարավոր է շուտ:

Նոր Կտակարանում Քրիստոսի անմիջական կարգադրությունը կա. «Թույլ տվեք այդ մանուկներին եւ մի՛ արգելեք, որ նրանք Ի՞նչ մոտ գան» (Մատթ., ԺԺ. 14):

Սակայն Քրիստոսի մոտ տաճող միակ դուռը մկրտությունն է. «Եթե մեկը հոգու ու ջրից չձնվի, չի կարող Աստծու Արքայությունը մտնել» (Հովհ., Գ. 5):

Հարություն ուրախանի
ՎԱՄԵՆՆԱՄԵՆ
Հոգեւոր մեծարարն է
Չ լսարանի սան

ՄԻՋԵԿԵՂԵՅԱԿԱՆ ՆՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

ԱՆԳԼԻԱՅԻ ԿԱԹՈՒԼԻԿՆԵՐԻ
ՄՊԱՍՏՈՒՄ ԵՆ ԻՐԵՆՅՆ ՆՈՐ
ԱՌԱՋՆՈՐԴՆԵՐ

Անգլիայի կաթոլիկների պաշտոնական թերթը «Ինքն»-ը երեք անգամ փոխանցվելով մի հոդված է հրապարակել, որտեղ համայնքի անդամները հարց են ուղղում Հռոմի պապին, թե երբ է նա Անգլիայի կաթոլիկներին նոր առաջնորդ նշանակելու: Թերթը քննադատում է Վատիկանի «դանդաղությունները» Անգլիայի եւ Վուլսթի նոր առաջնորդի նշանակման գործում՝ մինեույն ժամանակ պատկերավոր չափազանցված Անգլիայի առաջնորդ 55-ամյա եպիսկոպոս Վինսենտի Թեյնթոնին: Հիշեցնելով, որ Անգլիայի եպիսկոպոսն առաջնորդ կարգիմալ Բասիլ Հյունը մահացել է 7 ամիս առաջ՝ քաղցկեղի անբուժելի հիվանդությունից: Ինչպես, սակայն, «Westminster Record» թերթի գլխավոր խմբագիր հայր Քիուսին հիմնականում է գրում, սա միակ դեպքն է, երբ այսպիսի ուշադրություն են նշանակել Անգլիայի նոր առաջնորդին: Նույնը տեղի է ունեցել 1963 թվականի հունվարին, երբ կարդիմալ Վիլյամ Գոդֆրեյի մահվանից հետո նոր առաջնորդ կարգիմալ Ջոն Հեմանն այդ պաշտոնին 8 ամիս հետո է նշանակվել:

2000 ԹՎԱԿԱՆԻ
ՄԵԳՏԵՄԵՐԻ 3-Ի
ՎԱՄԵՆՆԱՄԵՆ ՄԵԼԻ
ԿՈՒՆԵՆԱ ՍՐԱՋԱՎԱՍՏԱՆ
ԱՐԱՐՈՂՈՒԹՅՈՒՆ

Վատիկանի սրբադասման համապատասխան հանձնաժողովի մասնագետ արքեպիսկոպոս Նոստ Սարավիա Մարտինսը Նորին Սրբություն Հովհաննես-Պողոս Բ պապի ներկայությամբ ընթերցել է 18 անուն, որ ենթակա է սրբադասման եւ կանոնակարգման: Դրանց մեջ են Պիոս Թ պապը, որը պետք է սրբադասվի, եւ Հովհաննես ԻԳ պապը, որը դատվելու է երաշխավոր կարգը: Հանդիսավոր այդ արարողությունը տեղի է ունենալու 2000 թ. սեպտեմբերի 3-ին:

ՊԵՏՏՈՒԿԱՆ ԻՍՐԱԵԼԸ
ՀՐԴԱՐԱՐԱԿԵԼ Է ՀՈՒՍՏ
ՊԵՐՏՈՒԿԱՆ ԻՍՐԱԵԼԸ
ՎԱՄԵՆՆԱՄԵՆ
ԱՅՅԵԼՈՒԹՅԱՆ
ԺԱՄԱՆԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Իսրայելի պաշտոնական աղբյուրները հրապարակել են Հովհաննես-Պողոս Բ պապի, սույն թվականի մարտ ամսին, Երուսաղեմ կատարելիք ուխտագնացության մանրամասները: Հռոմի պապը Իսրայել է ժամանելու Հորդանանով: Մարտի 20 - ին մական է անունը Ամանում եւ այցելելու է Նեբո սարը, որտեղից Մովսես մարգարեն դիտել է Ավելայց Երկիրը, եւ Հորդանան գետը՝ Քրիստոսի մկրտության վայրը: Հաջորդ օրը՝ մարտի 21-ին, Նորին Սրբությունը ժամանելու է Թել Ավիվ, որտեղ նրան դիմավորելու են Իսրայելի մախազահ Էզեռ Վեյզմանը եւ վարչապետ Էհուդ

Բարակը: Ապա նա մեկնելու է Երուսաղեմ, որտեղ այցելելու է իսրայելացիների եղենին բանգարանը: Նա կանգ է առնելու քաղաքի եւ իսրայելյան, եւ արաբական մասում, ապա համընդհանուր է ունենալու քաղաքի երեք հիմնական կրոնական համայնքների առաջնորդների հետ: Մարտի 23-ին Հռոմի պապն այցելելու է Բեթղեհեմ՝ աղբյուր համար Տիրոջ Ծննդյան Եկեղեցուն, որը գտնվում է պաղեստինյան տարածքում: Նա հանդիպում է ունենալու մանուկներ Լրաֆաի հետ, որից հետո մեկնելու է Գալիլիայի հյուսիս՝ կանգ առնելով Կափառնիայում եւ Տիրեբիայում: Նա քաղաք է խոսելու շուրջ 50.000 երիտասարդների համար: Մարտի 25-ին, ծրագրի համաձայն, պապն այցելելու է Նազարեթ, որտեղի տաճարում հանդիսավոր Պատարագ է մատուցելու Ավետման տոնի առթիվ: Սա Հռոմի Քահանայապետի 2-րդ այցն է լինելու Սուրբ Երկիր: Նա շահին անգամ՝ 1964 թվականին, Պողոս Զ պապն է այցելել Երուսաղեմ: Վատիկանը, վիրավորված իսրայելյան կառավարության այսօրինակ փութեղությունից, հայտարարել է, որ քանի դեռ պաշտոնական Վատիկանը չի հրապարակել պապի այցելության ժամանակացույցը, ոչ մի ուրիշ ժամանակացույց չի կարող վավերական լինել:

ՀՈՒՍՏ ՊԵՐՏՈՒԿԱՆ
ԿԱՐԴԻՆԱԼՆԵՐԻ
ԱՆՈՒՆՆԵՐ Է ՏԱԼՈՒ

Համաձայն իտալական «11 Messagero» թերթի հաղորդած տեղեկությունների՝ Նորին Սրբություն Հովհաննես-Պողոս Բ պապը շուտով գումարելու է թվով 8-րդ համաժողովը, որի ընթացքում հայտարարելու է նոր կարդինալների անունները: Նա արդեն կարդինալական աստիճանի է բարձրացրել 153 ապոկոլոգիկալներից 126-ին: Մնացյալ 27-ից 26-ն ընտրվում են Պողոս Զ-ի, եւ մեկն էլ՝ Հովհաննես ԻԳ-ի կողմից: Թերթը կարծիք է արտահայտում, որ կարդինալները գալուց ստացող հավանական բեկմանությունների մեջ հիշատակում է սրբադասման հանձնաժողովի նախագահ արքեպիսկոպոս Նոստ Սարավիա Մարտինսին, կարդինալ կրթության հանձնաժողովի նախագահ արքեպիսկոպոս Ջենոն Գրոշոնսկին եւ արդարությունում ու իտալադոկտրինային հանձնաժողովի նախագահ, ազգությամբ վիետնամացի, արքեպիսկոպոս Նոլյեն Վան Թոնահին: Ենթադրվում է, որ կարդինալական աստիճան կարող են ստանալ նաեւ այն մեծ թեմերի առաջնորդները, որոնց արքունիքը պատմականորեն համարվում են կարդինալական: Սրանց թվում են Լիոնի, Բոլոնյայի, Ռոմի, Զագրեբի, Սան Մալուրի (Բարսիլիա), Սաո Մալուրոն դե Բասիլի (Բարսիլիա), Բուենոս Այրեսի (Արգենտինա), Սանթիագոյի (Չիլի), Բոգոտայի (Կոլումբիա), Բուենոս Այրեսի (Արգենտինա), Նեպոլի (Նապոլի) եւ Արիջանի (Փղոսկրյա ափ) առաջնորդները:

ՈՒՍՏԱԿԱՆ ՈՒՂԱՎԱՐՈՒ
ԵԿԵՂԵՑԻՆ ԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ
ԹԵՄԻՆ ԹՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐ
ՎԵՐԱԿԱՐԶՎԵԼ ԵՆ
ՍՐԱՋԱՎԱՍՏԱՆԵՐ

Կալուզայի գեղարվեստական քանդակները 17-րդ դարի մի քանի արժեքավոր սրբապատկերներ է վերադարձրել Կալուզայի թեմին: Հանդիսավոր այդ արարողությունը տեղի է ունեցել Կալուզայի մայր տաճարում, որի ընթացքում Կալուզայի եւ Բոլոնյայի առաջնորդ արքեպիսկոպոս Կլիմենտ օրհնել է Սուրբ Երրորդության, Ս. Նիկողայոս Սքանչելագործի, Ս. Գեորգիի եւ Ս. Մարիամ Աստվածածնի սրբապատկերները: Արարողությունը ներկա գտնվող Կալուզայի շրջանի մահաբազմատ Կալերի Սուդարենկոն ասել է, որ աշխարհի իշխանությունները՝ պետք է անեն այն ամենը, ինչը երկար տարիներ չեն կարողացել անել:

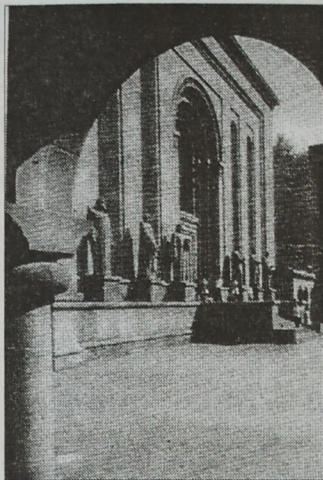
ԻՍՐԱԵԼԻԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՆ
ՀՐԴԱՐԱՎԱՍՏ

Իռլանդիայում անցկացված նոր հետազոտության արդյունքները պարզել են, որ հարկադրյալների եկեղեցի գնալու հաճախականությունն ամենացածր աստիճանի վրա է: Հետազոտությունները ցույց են տվել, որ Իռլանդիայի Հանրապետության բնակչության միայն կեսն է այցելում եկեղեցի շաբաթ մեկ անգամ (սա անցյալ տարվա համեմատ 13 %-ով քիչ է): 10 %-ը եկեղեցի է հաճախում ամիսը մեկ անգամ, 5 %-ը՝ միայն տոներին, եւ 13 %-ը ընդհանրապես եկեղեցի չի հաճախում: Իռլանդիայի բնակչության 94 %-ը ներկայացնել է իբրեւ կաթոլիկ, 2 %-ը՝ իբրեւ բողոքական, եւ 3 %-ը՝ իբրեւ արեւելյան եւ կամ այլ կրոնների դավանողներ:

ՀՎԵԿԻՎՅՈՒՆ ԼՅՈՒՆՈՒԹՅԱՆ
ԵԿԵՂԵՑԻՆ ԱՆՍՏՎՈՐՄ Է
ՊԵՏՈՒԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Հվեդիայի Լյուբեռական Եկեղեցին պաշտոնապես անցատվելու է մկրտությունից, նոր այս կարգավիճակի մեջ է եղել շուրջ 500 տարի: Այս որոշումը երկրի խորհուրդարանի կողմից ընդունվել էր դեռեւս 1995 թվականին եւ միայն նոր հազարամյակում է, որ այն կյանքի է կոչվելու: Եւ կառավարությունը, եւ բարձրաստիճան հոգեւոր այդքը համոզված են, որ Հվեդիան, որի բնակչության 90 %-ն անդամ է Լյուբեռական Եկեղեցուն, շահելու է սրանից: Սա երջանիկ բաժանում է կամ էլ երջանիկ ապահարգում... այն զարգացել է երկար տարիներ, եւ դա շատ լավ է...՝ հայտարարել է Հվեդիայի մշակույթի նախարար Կարլ-Էդմար Նորդիցին: Սակայն Հվեդիան էլ չի կարող աչքի ընկնել իր հավատացյալների եկեղեցի հաճախելու բարձր մակարդակով: 100-ից միայն մեկն է, որ ամեն շաբաթ այցելում է եկեղեցի: Իսկ մնացածները ամսին հեռախոսով անցկացված հետազոտությունների արդյունքում պարզվել է, որ բնակչության մեծամասնությունը եկեղեցի է հաճախում տարին ընդամենը մի քանի անգամ:

Լրագրող Բարկեն արկ. ՆԱՄԱՆԻ



«Ի ծոճը, հէ՛ք մահկանացու, Տաճար կըմբռնի»:

Մանրութիւնը ուրիշ կը բարձրանա՝ քեզ կը մըղցնէ Սրբաբանէ մը ներս, ուր Հայ ժողովուրդը պահ է փութել իր Հոգին:

ԿՈԹՈՂԱՅԻՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Աստուծոյ ԳԵՒՈՐԳԵԱՆ, «ՀԱՅ ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԻՉՆԵՐ», մատենագիտութիւն, 13-19-րդ դդ., Կահիրէ, 1998:

Մերոյ Մաշտոցի անվ. Մատենադարանի գիտխորհրդի որոշմամբ եւ Կահիրէի Հայ բարեգործական ընդհանուր միութեան Սաթեմիկ Շ Զագր հիմնադրամի միջոցներով լույս է տեսել հայ մանրանկարիչների մի կոթողային տեղեկագիր, որ կազմել է Մատենադարանի երկարամյա եւ վաստակաշատ աշխատակից, արվեստագիտության թեկնածու Աստուծոյ Գեորգիանը: Գիրքը ընդգրկում է 464 մանրանկարիչների համառոտ կենսագրություններն ու նրանց մանրանկարների մատենագիտությունը (մեկ հատկանշական պատկերի վերատպումը եւ հարակից կառուցող տեղեկություններն նշումով):

Հրապարակի վրա է երկար սպասված մի գիրք, որը ան-

Ավետիք ԻՍԱՀԱԿՅԱՆ

ԲԵՆԳԷՀԵՄԻ ԱՅՐԻ ՍՈՒՐԲ ՄԱՆԿԻԿԸ

Լեռների լանջում- քաղաքի խորքում
Շողում է կրակ երկնային սիրո
Կայծերով վառված մի
նորոգ կյանքի,
Շողում է կրակ - այն-
փեղ հավիտյան
Լույսը չի հանգչում,
Հույսը չի խաբվում:

Ներս մորի ալը - հո-
վիվ ու գանձեր,
Գառնի մութ - ան-
շուք խանչարուր,
Ահա Մանկիկը անմեղ
ու անքիծ
Ժպտում է պայծառ -
սեր է մեզ շնչում:

Հոն են դարերը, որոնք
իրենց հոգին անելով՝ ին-
ասարութիւն փութն քեզ,
հոն են սերունդները՝
որոնք մումի մը վրիպ
նշոյին ներքե՝ իրենց աշ-
քերի լույսը քանցեցին, որ-
պէսզի քեզ կրակեն մորի
նառագայք, հոգիի թռիչք
ու գեղեցկութիւն:

Երկիւղած, բայց եւ
հպարտ մորի հոն, որով-
հեքեք Հայոց պարմութիւնը
այնքեղ իր փառքը կը
փախալ քեզ, առասպել-
ները ճշմարտութեան կը
վերածէ եւ ավանդութիւն-
ները յուռութիւն քեզ կը
պարմէ գաղտնիքը, որով
դիմացար, ու սրբազան
խորհուրդը, որով պիտի դի-
մանա եւ վաղուան:

Յ. ճ. ՍԻՐՈՒՆԻ
18 նոյեմբեր, 1965
Մաքենադարանի
«Այցելուների մատյանից»

համեմատ դուրացնելու է հայ
մանրանկարչությանը զբաղ-
վող հայ եւ օտար մասնագետ-
ների աշխատանքը, նպատե-
լու մեր գրքարվեստի բազմա-
հարուստ զանազանի ուսում-
նասիրության գործի արդու-
նավետությունը: Աշխատու-
թյան ստեղծման ընթացքում
կազմողը հայ մանրանկարչու-
թյան պատմության համար
կարեւոր նշանակություն ունե-
ցող բազմաթիվ հայտնագոր-
ծություններն ու ճշտումներն է
կատարել, որոնց մասին նշ-
վում է առաջաբանում: Գիրքը
ունի մանր տեղեկաշատ ցան-
կեր (մանրանկարների այբբե-
նակյան եւ ժամանակագրա-
կան, բեմատիկ նկարների, դի-
մանկարների, տեղանունների,
օգտագործված ձեռագրերի եւ
գրականության) գունավոր վե-
րատպություններ, կազմված է
մեծ բարեխղճությամբ եւ իրա-
տարակված՝ տպագրական
բարձր մակարդակով:

Կ. Մ.

ԱՎԱՆՑ ԳՅՈՒՂԸ ԵՒ ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԻՉ ԶԱՔԱՐԻԱ ԵՐԵՅ ԱՎԱՆՅԻՆ

Վան քաղաքից հյուսիս-
արեւմուտք՝ գեղատեսիլ Վանա
ծովակի ափին է գտնվում
Ավանց գյուղը: Առաջին ան-
գամ այն հիշատակվում է 4-րդ
դարից: Տեղական ավանդու-
թյունը Ավանցի վաղագույն շու-
քանի պատմության
որոշ դրվագներ կա-
պում է Ներսես Ա Պար-
բե (մոտ 329-373 թթ.)
հայոց կաթողիկոսի
անվան հետ: Ըստ
ավանդության՝ երբ Ար-
շակապանի կործանու-
մից հետո Ս. Ներսես
հայրապետը շրջում էր
Վասպուրական աշ-
խարհում, այցելում է
Ավանց, որոշ ժամա-
նակ հանգրվանում է
այդտեղ, այցելում տե-
ղի եկեղեցին (Ս. Հով-
հաննես), ապա հեռա-
նալուց առաջ օրհնում
է գյուղը ու նրա բնա-
կիցներին:

Ավանց իր դարա-
վոր պատմությանը ըն-
թացքում եղել է Վան
քաղաքի գլխավոր մա-
լահանգիստը: Նրա
բնակիչների մեծ մասը
վարպետ մալաշինարաբ էր եւ
փորձառու մալավոր: Անգա-
լաքորիկ տեղանակին, գիշե-
րով, առանց կողմնացույցի կա-
ռուցում էին ծով դուրս գալ,
մալարելի հարկավոր ուղղու-
թյամբ եւ անփորձանք ափ
հասնել: Գյուղի բնակչության
մի մասն էլ զբաղվում էր լճի
շրից աղ (քորակ) ստանալու
արհեստով եւ որպէս վաճառքով:
Համարվում էր, որ քորակագոր-
ծությունը իրենց խախնձերին
է սովորեցնել Ս. Ներսեսը:

Վանա լճի մակերեսի հաճա-
խակ քարծրաքանդակ պատե-
նով Ավանցը բազմիցս եղել-
վել է, ապա նորովի կառուցվել:
Շատ կառույցներ, մնալով ջրի
տակ, անդրած կործանվել են,
վերջին գյուղի նշանավոր եկե-
ղեցին էր՝ Ս. Հովհաննեսը, որը
ջրասույց եղավ 19-րդ դարում:

Միջին դարերում Ավանցը
եղել է գրչության կենտրոն, իսկ
դա նշանակում է, որ աշխարհ-
իկ գրադուներին զուգընթաց
ծաղկել է նաեւ հոգեւոր կյան-
քը: 14-րդ դարում, Ս. Հովհան-
նես եկեղեցու հովանու ներքո,
Վարազդ վանքի միաբաններն
ընդօրինակել են մեկնողական
ու ծիսական քննության մի քանի
մատյաններ: Բայց 14-րդ դա-
րից առաջ եւ դրանից հետո՝
մինչեւ 16-րդ դարը, Ավանցում
ընդօրինակված որեւէ ձեռագիր
մեզ չի հասել: Եւ միայն 16-րդ
դարի վերջից է, որ ի հայտ են
գալիս Ավանցում ընդօրինակ-
ված, վերանորոգված եւ նկա-
րագործված Ավետարանները:

Չեռագրաստեղծման արվես-
տի վերագործողը կապվում է
առաջին հերթին Ջաքարիա
Ավանցու՝ ժամանակի նշանա-
վոր մանրանկարչի, գրչի, ձե-
ռագիր մատչելի հմտությամբ
բանորոգողի անվան հետ: Նրա
ստեղծագործական ժառանգու-
թյունը պատկանելի է մեզ են
հասել նկարագրող 18 Ավե-

տարան, 2 Մաշտոց, 1 Աղոթա-
մատույց եւ 2 հատակտոք: Այդ
ձեռագրերում պահպանվել են
հարյուրից ավելի ինքնատիպ
մանրանկարներ:

Նկարչի կենսագրության
որոշ մանրամասների մասին



են մեզ հայտնում իր իսկ հեղի-
անակա՛ծ կամ վերանորոգած ձե-
ռագրերի հիշատակարանների
հակիրճ տողերը: Ջաքարիան
ծնվել է 16-րդ դարի երկրորդ
կեսին Վասպուրականում՝ հա-
րաւարաբ հենց Ավանց գյու-
ղում: 1595 թվականին նկարա-
գործած երկու Ավետարաննե-
րի հիշատակարաններից իմա-
նում ենք հետեւյալը, նրա հայ-
րը՝ Հովհաննեսը, քահանա էր,
իսկ մայրը՝ Ուլուխաթունը, մա-
հացել էր դեռեւս այն ժամա-
նակ, երբ Ջաքարիան տակա-
վին մամուլ էր, եւ նա մեծացել
էր հոր խնամքով: Այս Ջաքա-
րիան հիշատակում է իր կնոջը՝
Մահմուդին, եւ տալիս է իր հո-
գեւոր հոր եւ ուսուցչի անունը՝
տեղ ձակոր Ջուղայեցի: Տարա-
կույս չկա, որ նշված ձակորը
մեծանուն մանրանկարիչ Հա-
կոր Ջուղայեցին է, քանի որ նա
1592 թվականին եղել է Ավանց
գյուղում եւ այդտեղ ձեռագիր է
ընդօրինակել:

Հաջորդ տեղեկությունը 1597
թվականից է: Ջաքարիան հի-
շատակում է իր նորածին որ-
դուն՝ Կարապետին, եւ իր դս-
տերը՝ Ամանին: Նշում է, որ այդ
տարի մահացել է իր եղբոր՝
Աշխիբեկի կինը: Պարզվում է,
որ նա մահել Նուրաբ անունով
քույր է ունեցել: Նույն հիշա-
տակարանում գրում է նաեւ իր
հորեղբոր՝ Խլաթի մասին:

1600 թվականին մահանում է
Ջաքարիայի հայրը, իսկ 1604
թվականին նա դառնում է Զահ
Արասի կազմակերպած հայոց
բռնագողի ակնատեսն ու
գողը: Սակայն այս դաժան
հարվածը չի կոտրում նկարչի
ստեղծագործական եռանդը, եւ
նա շարունակում է աշխատել
նաեւ տարագրության մեջ:
1608 թվականին Ջաքարիա
Ավանցին Սյախանում վերա-
նորոգում է մի Մաշտոց, որի
հիշատակարանում թողնում է

հետեւյալ տողը. «Կազմեցաւ
ձեռամբ Ջաքարա իրիցու մե-
ղապարտի Վանեցոյ»: Նրա
քահանա լինելն առաջին ան-
գամ այստեղ է հիշատակվում:
Ուշագրավ է, որ իրեն անվա-
նում է ոչ թե Ավանցի, ինչպես
այդ անուն էր մախորդ
շրջանի հիշատակա-
րաններում, այլ Վանե-
ցի:

1610 թվականին նա
արդեն Ջուղայում էր, իսկ 1611 թվականին՝
Ջաղաթ գյուղում, որը
գտնվում էր Սյախանի
մոտակայքում: Այս-
տեղ նա մի Ավետա-
րան է նկարագրում եւ
հիշատակարանում
գրում շահաբասյան
բռնագողի մանրա-
մասների մասին:

1618 թվականին
Ջաքարիայի բազմա-
թիվ աշակերտներից
մեկը՝ Հովհաննես
սարկավագը, ավար-
տելով այն Ավետարա-
նը, որ սկսել էր իր ու-
սուցիցը, հիշատակա-
րանում գրում է.

«...գայս Աւետարանս,
Վանեցի Տէր Ջաքարայ վար-
պետի ասեմ, այն էր սկիզբն
արարեալ, թորեմ ամեն ծաղ-
կել էր, տնտիրնականքն նկա-
րեաց, ապա ողորմած հոգին
վախճանեցաւ»: Ջաքարիան
այս աշխատանքը կատարել էր
1615 թվականին, ինչը պարզ-
վում է նույն այդ ձեռագրում իր
իսկ թողած գրությունից: 1616
թվականին նա դեռեւս ողջ էր:
Այդ թվականին նա վերանորո-
գում է մի Ավետարան եւ թող-
նում իր հիշատակագրությունը.
«Գրեցաւ սակաւ յիշատակ...
ձեռամբ Ջաքարայ Վանեցոյ
իրիցու», իսկ դա նշանակում է,
որ վաստակաշատ արվեստա-
գետ կերել է իր մահկանացուն
1617 թվականին:

Ջաքարիա Ավանցու ձեռագ-
րերն այսօր գտնվում են աշ-
խարհի տարբեր գրադարան-
ներում ու մատենադարաննե-
րում, իսկ դրանցից 9-ը մաշտո-
ցյան Մատենադարանի լավա-
գույն մատյաններին են:

Ջաքարիա Ավանցին ստեղ-
ծագործում էր մի ժամանա-
կաշրջանում, երբ հայ կեր-
պարվեստը նկատելի փոփո-
խություն էր կրում՝ միջ-
նադարից աստիճանական
անցում կատարելով դեպի նոր
շրջանի արվեստ: Հայ իրակա-
նության մեջ նոր սկզբնա-
վորվող հաստոցային գեղա-
նկարչությունը, ինչպես նաեւ
հայ տպագիր գրքի գոյու-
թյունը որոշակի ազդեցություն
էին ունենում նաեւ մանրա-
նկարչության վրա: Ջաքա-
րիայի մոտ թեւ նկատելի են
այդ ազդեցությունները, սա-
կայն նրա ստեղծած պատկե-
րագրական համակարգը հա-
վատարիմ է Վասպուրականի
մանրանկարչության հնա-
վանը գեղարվեստական սկզ-
բունքներին:

Ավետիք ԱՎԵՏԻՍՅԱՆ



ՔԱՐԱԶՉԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ 1999 ԹՎԱԿԱՆԻՆ

Ինչպես նախորդ տարիներին, 1999 թվականը եւս հրատարակական առումով արդյունավետ եղավ Ս. Էջմիածնի Քրիստոնեական դաստիարակության եւ քարոզչության կենտրոնի համար: Հրատարակվեցին ինչպես տոնախոսական եւ ճանաչողական քարոզչորեն, այնպես էլ մեծ ու փոքր գրքեր: ԶԳԶԻ-ի հրատարակությունները սովորաբար անվճար բաժանվում են կրոնի ուսուցիչներին, առաքելուն Հայաստանի բնակիչ, ուսումնական հաստատություններ եւ այլուր: 1999-ին հնարավոր եղավ ոչ միայն նոր գրքեր տպագրել, այլեւ վերահրատարակել նախորդ տպագրությունները, որոնք մեծ պահանջարկ ունեին, սակայն փոքր տպագրական պատճառով մատչելի չէին շատերին: Ստորեւ ներկայացնում ենք ԶԳԶԻ-ի 1999 թվականի հրատարակությունների ցանկը եւ տպագրականները:

- Գրքեր եւ գրքուկներ**
Մանուկ Կակույան Կյուրիցի. «Երկնքի ճանապարհը» (2.000)
Հովհաննես Արմիշեցի. «Մեկնություն Պատարագի» (2.000)
Պողոս պատրիարք Աղրիանուպոլսեցի. «Խրատի բանգարան» (2.000)
Հայկանուշ Մեսրոպյան. «Ընտրանի առյուծների եւ պատգամների, քաղոսի Ամենայն Հայոց կաթողիկոս Ն. Ս. Ս. Ս. Տ. Գրքեզին Առաջին Հայրապետի գրական ժառանգությունից» (5.000)
Աշխատասիրությունը Արամ Դիվանյանի. «Տոն Շնորհալար եւ Աստվածախայտությունը» (5.000)
- Քարոզչորեն**
«Տյուրմուրդաբան» (10.000)
«Մեծ պարի» (10.000)
«Հարություն» (30.000)
«Սրբություն» (20.000)
«Դրոշմ» (20.000)
«Հաղորդություն» (20.000)
«Ապաշխարություն» (20.000)
«Պատկերաբանություն» (20.000)
«Չեղանդություն» (20.000)
«Լեռնիկ օձում» (15.000)
«Շնորհավոր Ամանոր եւ Սուրբ Շնորհ» (50.000)

Ամենայն տարեգիրք (55.000)
Եկեղեցական պատկերազարդ օրացույց (3.000)

Արհեստի ԳԶԶԻ-ի հրատարակչական աշխատանքները համակարգող

ՄԵԿԵՆՈՒԹՅՈՒՆ

Մարդկության վարդապետ Ջուղայեցին (15-րդ դար) Ավետարանի «ճրագը չեն փառում ու կարասիի ցան դնում, այլ աշխատանքի վրա» (Մատթ., Ե, 15) խոսքի մասին:

Ջանի որ Տեղը բախանա՞նք ճրագ անվանեց, ըստ այսմ. «ճրագը չեն փառում ու կարասիի ցան դնում» (Մատթ., Ե, 15), ուստի պարտավոր եք նրա հատկությունները ձեր ամենօրյա ունենալ: Նախ, ինչպես Տեղն է առում, «չեն փառում», որովհետեւ հանգամ ճրագը ճրագ չի կոչվում, այլ ինչ-որ անոր, այդպես էլ բախանա՞նք պետք է բարեգործությանը վրա լինեն, ըստ այսմ. «Թող այդպես փայլի ձեր լույսը մարդկանց առաջ» (Մատթ., Ե, 16):

Երկրորդ՝ ճրագի վրա լինելու համար երեք բան է հարկավոր. առաջին՝ պատրույց, երկրորդ՝ ձեռք, երրորդ՝ կրակ. այդպես էլ բախանա՞նք պետք է ունենա՞ մարդու սիրտ, ինչպես բամբակը, եւ բարի ընթացք, ինչպես պարարտ ձեռք, եւ երրորդ՝ ուղղափառ հավատք. որով կյանքի անմահվա լույս կլինի:

Երրորդ՝ համազոր ճրագը կաթսայի տակ արագ վառվում է, այդպես էլ երբ կատարյալ բախանա՞նք մեղքի մեջ է ընկնում, արագ կորչում է այն, ինչը հագել էր:

Չորրորդ՝ ճրագը բարձր, աշտանակի վրա է դրվում, ինչպես Տեղն էլ առում (Մատթ., Ե, 15, Մարկ., Դ, 21, Գև., Բ, 16, ԺԱ, 33), այդպես էլ բախանա՞նք պետք է հեռանա աշխարհայինից եւ առաքելությունը բարձրանա, որպեսզի առաքելությունը ամենքին գերազանցի:

Հինգերորդ՝ ճրագը առաջ եղող ամենքին լույս է տալիս. այդպես էլ բախանա՞նք պետք է եկեղեցում եղող ամենքի համար աղոթքներով Աստուծոց ողորմություն բերի:

Վեցերորդ՝ տանը եղած ամենքի աչքերը ճրագին են նայում. այդպես էլ ժողովուրդը բախանալիս է նայում, քանի որ նա է նրանց շինության եւ կործանման պատճառը, որովհետեւ տեսնելով բարիքի՝ քարի են լինում, եւ [տեսնելով] չարը՝ քարում հակառակ:

Յոթերորդ՝ ճրագին ճրագը հանգցնում է, ուստի դռները փակում են, որպեսզի չհանգչի. այդպես էլ բախանալի սրբությունը կորչում է, երբ նրա գգայարանները բացվում են մարմնական պատերի

առջեւ, [որովհետեւ] այնժամ օդային ճրագին՝ ստատման, մտնելով հանգցնում է նրա լույսը:

Ութերորդ՝ երբ ճրագը հանգցնում է, տանը եղող ամենքը մոլորվում են, քեպետ բոլորն աչք ու տեսողություն ունեն, այդպես էլ՝ երբ բախանա՞նք ճրագի մեջ հաստատվում է, ժողովուրդը կորչում է՝ էլ ավելի մոլորվելով նույն ճարքի մեջ, ուստի մարգարեն առում է. «Նրա արյունը ըն ձեռքից եմ պահանջելու» (Եզեկ., Գ, 18):

Իններորդ՝ ճրագի լույսը վեր է ընթանում եւ ոչ՝ վար. այդպես էլ բախանալի մարդի հայացքը պետք է Աստուծոց ուղղված լինի, եւ երկրաբար խորհրդով պետք է չկործանվի, այլ վերինը խորհի, որ Քրիստոսն է:

Տասներորդ՝ ճրագը երկու պատիվ ունի. մեկը՝ որ լուսավորում է, մյուսը՝ որ բարձր տեղում է դրված: Իսկ հանգամ [ճրագը] երկու անարգություն է ստանում. մեկը՝ երբ գետին ընկնելով շրջվում է, եւ մյուսը՝ երբ աղտեղի գոյնով սեւացած է լինում: Այսպես էլ բախանալիները, երբ ուղի են ընթանում, ըստ աշխարհի, երկու պատիվ են արժանանում (հիմուն. Ա Տիմ., Ե, 17), մեկը՝ այստեղ՝ մարմնավոր, մյուսը՝ հանդերձայում՝ անպատմելի: Իսկ երբ ընկնում են վատ գործերի մեջ, երկու պատիվ են ընդունում. մեկը՝ այս աշխարհում եւ աղտեղի անպատվությունն ու բոլոր մարդկանցից ծանակվելը, եւ մյուսը՝ հանդերձայ կյանքում [իստեղյալ խոսքերին արժանանալով]. «Չար եւ վատ ծառ» (տե՛ս Գով., ԺԺ, 22), նաեւ. «Այն ծառան, որ գետի իր տիրոջ կամքը, բայց նրա կամքի համաձայն չի պատրաստում, չառ ձեռն կուտի» (Գով., ԺԲ, 47): Ուստի աղաչում են, ձեռք ամենքը պատրաստ մնալ, որով Քրիստոսի առաջ կլինեն զանկներ, ովքեր արժանի չեն անորի:

Սեբ Տեղ Հիսուս Քրիստոսի շնորհով, Ուն հետ Հորը, միեւնույն ժամանակ եւ Սուրբ Հոգուն վալել է փառք հավիտյան, ամեն:

Աշխարհաբարի վերածեց
Արհեստի ԳԶԶԻ-ի հրատարակչական աշխատանքները համակարգող

ԽՐԱՏԱԲԱՆ

Ինչպես որ չկա ավելի մեծ չարք, քան հպարտությունը, այդպես էլ չկա ավելի մեծ բարիք, քան խոնարհությունը: Որովհետեւ առաջինը Աստուծոյ ու մարդկանց առաջ արելի է դառնում, իսկ երկրորդը՝ սիրելի ու հանձնի: Առաջինը, հանգիստ չլսելով, փառապանքում է, երկրորդը՝ անվերջով խաղաղությանը հանգստանում:

Երե մարդ խորհի. քի ինքն ինչ էր առաջ, ինչ էլ աշխատում է լինելու ապագայում, քան չի կարողանա հպարտանալ: Բանիկ ակաբը անաթ Երուքի է. ծնունդը՝ ցավերով, ապրելը՝ փառապանքով, իշխանությունը՝ անօգուտ, փառքը՝ վաղարարում, կյանքը՝ կարճամյակ, մահը՝ հարկադիր, մարմինը՝ ապակեմանգու եւ որդին՝ կեղտալու: Այս բոլորից եւ այլ բաներից եւս մեղք դուրսով կարող է իր ընտանիքից ինքը հասկանալ եւ խոնարհ դառնալ:

Խոնարհի բարի ու շարժերին օգտակար գործը սովոր է ծածուկ անել՝ գովությունը չհռչակելու համար, քանից Տիրոջն է ակնկալում հարուցումը արանի: Իսկ հպարտը, մի փոքր քարի գործ ու անում է, ցանկանում է հրապարակել, որպեսզի մարդկանցից գովաբանը արանի՝ իբրեւ իր գործերի վարչ, ուստի եւ Տիրոջն փառաբանություն չի արան: Երբ խոնարհի իր մահին գովաբան է լսում մեկից, անաչում ու ցրվում է, իսկ հպարտը գոռոզանում ու բերկրում է եւ կանխում էլ ակնկալ լսել:

Նա է հեղձ ու խոնարհ, ով քեպետ կարող է վերջինից լինել իր դեմ արված անհրապույժների համար, քայց արվածավալի երկու խոնարհությանը մեղքում է: Իսկ հպարտը մի փոքր հանգստի համար ջանում է վրեժ լուծել, որպեսզի ունեղ երես:

Համբերությունն արհուրյան այն գործությունն է, որով դիմախայում են անգույն կրքերին: Համբերողը բուռն կրքերի վրա տիրող է, իսկ անհամբերը՝ կրքերից հոսքաբար վաճ ու փլուզ:

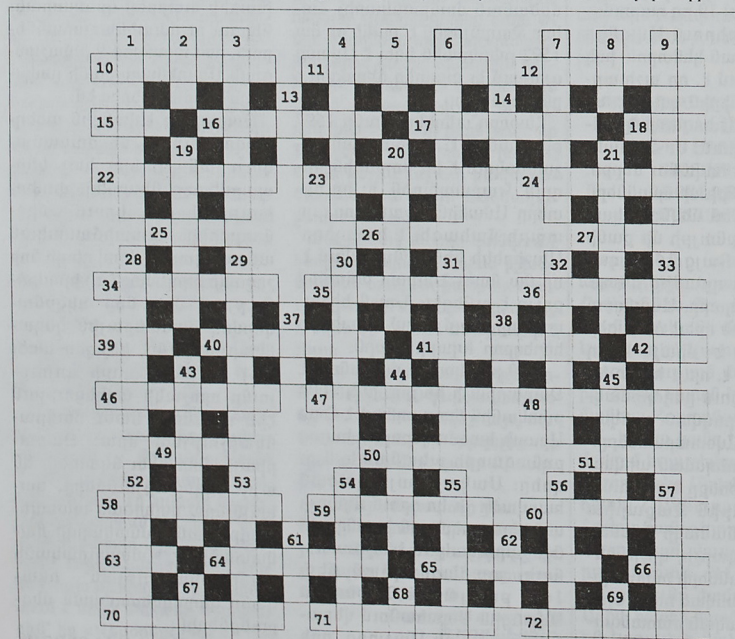
Անհմար է, որ մարդը վրանգից անմեղակ գործ մնա, քանի դեռ այս կարգում կենդանավալում է: Ուստի փնտր է ախարար րդակալ ու համբերել եւ իբրեւ անդրդիլի վրա՝ այս կյանքի ծովի փոշուրով լինելի ակնկալի լավ ու հեղ զարգնել, որովհետեւ ակնկալի լավ է փառաբաններին համբերել ու արդի, քան անհամբեր քարքով հուսահատվել ու մահվան հանդիպել:

Պողոս Աղրիանուպոլսեցու
«Խրատի բանգարանից»

ԺԱՄԱՆԵՑ ԺԱՄԱՆԵՑ ԺԱՄԱՆԵՑ ԺԱՄԱՆԵՑ ԺԱՄԱՆԵՑ ԺԱՄԱՆԵՑ

Ողորդակալ:

1. Հին հույն գիտնական, գյուտարար: 2. Գերմանացի կոմպոզիտոր: 3. Հուգոյի ուսումնական հաստատություն: 4. Երևան, կոտորած, քար, ...: 5. Գեղարվեստական ձև ստացած բանավոր կամ գրավոր ավանդություն: 6. Պետություն Միջերկրական ծովի արևելյան ափին: 7. Խաղաղի ֆիզիկոս, աստղագետ: 8. Մարմնի մաս: 9. Գիշահայտնաբերում: 13. Հայկի եւ ...: 14. Երաժշտական հարվածային գործիք: 19. Երկրագործության եւ պտղաբուծության աստվածուհի հունական դիցաբանության: 20. Պետության կողմից ձեռնարկությունների արվող դրամական միջոցներ: 21. Անեթիկացի գրող, հասարակական գործիչ (1871-1945): 28. Հակաբողոք կարողություն կանոնները իրենց ձևով: 29. Զարգացող ժողովուրդ: 30. Եկեղեցի երեսնում: 31. Զարգացող շաշատանում: 32. Բնակավայր Հյուսիսային Արցախում: 33. 15-16-րդ. խաղաղի ճակատի, ճարտարապետ: 37. ... Երևանի: 38. Վաղեղանյութ: 43. Կետաղական ճան: 44. Հայ մեծամեղ ղեկավար: 45. Կարակալ: 52. Շուր Ներսիսյանի և Փոքր Ասիայի միջև: 53. Հայ գրող: 54. Զարգացող կապալակություն: 55. Կալոսի մայրաքաղաք: 56. Հայաստանի երկրորդ համարյա քաղաքային պետական գործիչ: 57. Ալեքսանդր Երևանյան Եկրոպայի անվան արարած լեռնագագաթ: 61. Երաժշտական գործիք: 62. Թռչուն: 67. Ժիմանյուր: 68. Ճանաչող դուրս եկող մատչելի նյութ: 69. Կարկանդակ, ...:



10. Հայոց արար: 11. Անգլիացի հանրապետական դատաւոր (1564-1616): 12. Հայ գրող, բարձրագույն, բանասեր (1910-1974): 15. Խորհրդային ռազմական ինքնաթիռ: 16. Հնագույն քաղաք Միջագետքում: 17. Վարդ Լուիս: 18. Լի. Ժիրվանգույն. «Չար ...»: 22. Գիտություն: 23. Բուս ցար: 24. Զարգացող ՄԱԿ-ի Միջկազմակարգում: 25. Մուշ, մատախտ: 26. Խոսքի մաս: 27. Յուդայական դեղանուն: 34. Երեկո: 35. Պետություն Հարավային Ամերիկայում: 36. Սփյուռնախաղ բանաստեղծ, կրթականական: 39. Երաժշտության մեջ հեղինակելու դասավորություն: 40. Հայ բանագետ, լեզվաբան, գրականագետ, բանաստեղծ: 41. Մեծ Հայքի նահանգներից: 42. Մագիկի կույր: 46. Զարգացող Գերմանական: 47. Արաբական լեզուական կանոնները միջնադարյան Հայաստանում: 48. Գերմանական ճանաչող ֆիզիկոս: 49. Հիմնական նյութ: 50. Ավստրալիական խոշոր բույս: 51. ՄԱԿ-ի պրեզիդենտ: 58. Հիմնական տարր: 59. Վանք Երաժշտական: 60. Մայրաքաղաք Եկրոպայում: 63. «... Երևանի»: 64. Երկրագործի անձնավորող արհեստագործ: 65. Միջադուր, միջադուր ծայր: 66. Երանկարողողող քաղ: 60. Թանգարան Ս. Պետերբուրգում: 71. Պետություն Աֆրիկայում: 72. Որձ բույս:

Կազմեց Նարեկ ՀԱՎԱՅԵԱՆԸ
Փետրվարյան մեծարանի աս

ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Կոնկան, մշակութային, լուսավորական երկշաբաթաբեր
Հիմնադիր Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածին
Հրատարակիչ՝ Ս. Էջմիածնի Քրիստոնեական դաստիարակության եւ քարոզչության կենտրոն
Գլխավոր խմբագիր՝ Կարեն Մաթեոսյան
Գրանցման վկայական՝ 624, Դասիչ՝ 69333
Խմբագրության հասցեն՝ ք. Գաղարշապատ, Ս. Գայանե եկեղեցի, Քրիստոնեական դաստիարակության եւ քարոզչության կենտրոն
Հեռախոս (0+59) 56780
Արտատպություն կատարելիս հղումը «Քրիստոնեայ Հայաստանին» պարտադիր է:
Նյութերը ընդունվում են մեքենագիր փոխակով:
ՄԱՅՐ ԱԹՐԱՍ Ս. ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՏՊԱՐԱՆ
Ստորագրված է տպագրության 28. 01. 2000 թ.
Տպաքանակը՝ 2500 Գինը՝ 50 դրամ
ԽՆԴՐՈՒՄ ԵՆԸ ԹԵՐԹԸ ԶՕԳՏԱԳՈՐԾԵԼ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ
ՆՊԱՏԱԿՆԵՐՈՎ: ԿԱՐԿԱՆՈՒՄ ԶԵՏՈ ՏԿԵ ԱՅՆ ՍԵՎ ՈՐԻՇԻ:
Կազմեց Նարեկ ՀԱՎԱՅԵԱՆԸ
Փետրվարյան մեծարանի աս